

We Lwowie, dnia 9. września 1904.

Aleg. 53

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o regulacji rzek kanałowych.

Wysoki Sejmie!

Stosownie do życzenia komisji wodnej Wys. Sejmu przedkłada Wydział krajowy oddzielne sprawozdanie o regulacji rzek stanowiących wspólną sieć wodną z kanałami spławowymi, a mianowicie o czynnościach przygotowawczych dla wprowadzenia w życie ustawy z dnia 18. września 1901 Dz. u. kraj. Nr. 103, tudzież o staraniach Wydziału krajowego podjętych celem uzyskania dalszego 60% zasiłku z państwowego funduszu kanałowego na regulację górnych biegów i zabudowanie źródlowisk rzek, których częściowa regulacja zapewniona została tą ustawą.

I. Wykonanie ustawy o regulacji rzek kanałowych.

Rozporządzenie wykonawcze do ustawy.

Jak to już w sprawozdaniach z d. 27. grudnia 1902 L. 92.425 (aleg. 238) i z d. 5. września 1903 L. 79.821 (aleg. 239), które nie zostały załatwione przez sejmową komisję wodną, mieliśmy zaszczyt przedstawić Wys. Sejmowi, akcja regulacyjna doznała pewnej zwłoki, gdyż projekt rozporządzenia wykonawczego, który wedle §. 13. ustawy zawierać ma szczegółowy regulamin czynności komisji regulacyjnej, udzielony został Wydziałowi krajowemu dopiero odezwą c. k. Namiestnictwa z d. 25. lipca 1903. L. 82.742.

Na odezwę Wydziału krajowego z d. 21. sierpnia 1903 L. 68.063, w której zażądaliśmy licznych zmian w tym projekcie, głównie w celu przyznania Wydziałowi krajowemu odpowiedniego wpływu na tok przedsiębiorstwa, nadeszła decyzja c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych reskryptem z d. 23. lutego 1904 L. 50.182/03 (intymowanym odezwą c. k. Namiestnictwa z d. 2. marca 1904 L. 29.475), w którym to Ministerstwo zgodziło się na 8 postulatów Wydziału krajowego, oświadczyło się zaś przeciw 12 żądanym zmianom, z których najważniejsze były następujące 3 zmiany:

1) ażeby projekty szczegółowe i kosztorysy, które są ważniejsze od projektu generalnego, udzielane były Wydziałowi krajowemu;

2) ażeby o zmianach projektu zaawiadomiony był Wydział krajowy, gdyż zmiany projektu mogą za sobą pociągnąć przekroczenia sum kosztorysowych;

3) ażeby Wydziałowi krajowemu było przyznane prawo brania udziału w inspekcji robót, (która jest częstokroć ważniejsza od kolaudacji), oraz ażeby kolaudacje nie były przeprowadzane w nieobecności delegatów Wydziału krajowego.

Ażeby sprawa nie była ponownie przedkładaną władzom centralnym, a wskutek tego nie doznała dalszej zwłoki, zgodził się Wydział krajowy w odezwie z d. 15. marca 1904 L. 24.568 na tekst proponowany przez c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych i na natychmiastowe ogłoszenie rozporządzenia wykonawczego w dzienniku ustaw krajowych pod następującymi warunkami:

„1) że c. k. Namiestnictwo udzielać będzie Wydziałowi krajowemu szczegółowe projekty i kosztorysy do przejrzania, oraz uwiadamiać go o zmianach projektu;

2) że c. k. Rząd będzie się trzymał tej interpretacji ustępu 5. §. 17. rozporządzenia, iż nie tylko kolaudacja, ale i inspekcje peryodyczne mają się odbywać wspólnie z Wydziałem krajowym;

3) że c. k. Rząd będzie się trzymał tej interpretacji §. 27, iż kolaudacja tylko wtenczas może się odbyć w nieobecności delegata Wydziału krajowego, jeżeli Wydział krajowy był wcześniej wezwanym, odłożenia nie żądał a do kolaudacji nikt z jego ramienia się nie jawił“.

Rozporządzenie wykonawcze zostało też wreszcie ogłoszone w dzienniku ustaw krajowych z r. 1904 Nr. 52 obwieszczeniem c. k. Namiestnictwa z d. 21. kwietnia 1904 L. 40.223.

Projekt
generalny-

Wedle §§. 10. i 11. ustawy o regulacji rzek kanałowych projekty generalne i kosztorysy na poszczególne regulacje mają być opracowane na podstawie ogólnego programu uchwalonego przez komisję regulacyjną a zatwierdzonego przez c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z innymi interesowanymi Ministerstwami.

Ponieważ rozporządzenie wykonawcze, które zawierać ma regulamin czynności komisji regulacyjnej, zostało wydane dopiero w r. 1904 i dopiero w roku bieżącym mogła się ukonstytuować komisja regulacyjna, zatem wedle postanowień ustawy dopiero w r. 1904 mogłyby być zarządzane studia dla generalnego projektu na podstawie generalnego programu.

Tymczasem postanowiło c. k. Namiestnictwo za zgodą Wydziału krajowego przystąpić równocześnie do regulacji rzek kanałowych, wskutek czego odpadła potrzeba prowokowania uchwały komisji co do ogólnego programu i ustanowienia następstwa rozpoczęcia poszczególnych regulacji, a c. k. Namiestnictwo rozpoczęło już w r. 1902 pomiary hydrotechniczne dla projektu regulacji wszystkich rzek objętych ustawą.

Pomiary w polu, które obejmowały 977 km. długości rzek i 134 badań hydrometrycznych, przeprowadzono w latach 1902 i 1903, tak iż wygotowane na podstawie tych studyów projekty generalne mogło c. k. Namiestnictwo udzielić Wydziałowi krajowemu odezwaniami z d. 3. i 14. maja 1904 L. 48.115 i 63.329 do zaopiniowania.

Preliminowane przez c. k. Namiestnictwo koszta regulacji 12. rzek kanałowych, które mają być pokryte przez państwo (w stosunku 60°/_o), i przez kraj (w stosunku 40°/_o), przedstawiają się, jak następuje:

1. Skawa na długości	44 km	1,930.000 K
2. Raba	89 "	4,900.000 "
3. Dunajec	104 "	5,420.000 "
4. Poprad	59 "	3,020.000 "
5. Wisłoka	23 "	880.000 "
6. Wisłok	116 "	7,000.000 "
7. San	25 "	1,330.000 "
8. Wiar	21,5 "	960.000 "
9. Tanew	12,5 "	600.000 "
10. Stryj	149,5 "	8,600.000 "
11. Świca ze Sukielem	93 "	5,500.000 "
12. Bystrzyca sołotwińska, nadwórniańska i połą- czone	133 "	8,000 000 "
Ogółem	869,5 "	48,140.000 "

Z powyższej sumy przypada
na Węgry połowa kosztów granicznych
przestrzeni: Dunajca

Dunajca	619.000 K
i Popradu	649.000 K
	<u>1,268.000 K</u>

Zostaje do pokrycia przez
państwo i kraj 46,872.000 K

W sprawozdaniu z d. 28. czerwca 1901 L. S. 1.264 (alegat 116. ste-
nogr. sprawozdań sejmowych z r. 1901) podała komisya wodna te koszta
w przybliżeniu na 36,680.000 K; okazuje się zatem nadwyżka kosztów
8,192.000 K.

Ponieważ w ustawie z d. 18. września 1901 Dz. u. kraj. Nr. 103,
unormowane już zostały datki państwa i kraju na pierwszy okres budowy
1904—1912 na podstawie sumy 36,680.000 K, zatem ta nadwyżka przypadnie
do spłacenia w drugim okresie budowy 1913—1923, tak iż 40% datek kra-
ju, który w pierwszym okresie wynosi po 773.600 K rocznie, podniesie się w
drugim okresie (o 338.800 K rocznie) na 1,112.400 K rocznie.

Cały 40% datek kraju na regulację rzek kanałowych wynosić zatem
będzie w 20-letnim okresie 18,748.800 K, zamiast preliminowanego pierwot-
nie datku 15,472.000 K.

Odezwą z d. 1. czerwca 1904 L. 45.695 zgodził się Wydział krajowy
na proponowaną w projekcie generalnym trasę, tudzież dyspozycję i konstruk-
cję budowli regulacyjnych, zażądał zaś tylko modyfikacji normalnych prze-
krojów poprzecznych w tym kierunku, ażeby, o ile to jest możliwym, spław
drzewa mógł odbywać się do kanałów na tych rzekach przy najdłużej trwa-
jącym stanie wody, na co zresztą zgodzili się już byli w zasadzie delegaci c.
k. Ministerstwa spraw wewnętrznych. przy ustanawianiu zasad regulacji na
wniosek delegatów Wydziału krajowego.

Zarazem z uwagi, iż projekt generalny został z nadzwyczajnym po-
spiechem, a mimoto gruntownie i znakomicie opracowany, odniósł się Wydział
krajowy do c. k. Namiestnictwa o wyrażenie kierownikowi departamentu wo-
dnego podziękowania i uznania w imieniu Wydziału krajowego.

Z kredytu 210.000 K przeznaczonego na sporządzenie generalnego
projektu, (z czego pokrył fundusz krajowy 40% tj. 84.000 K), wydało c. k.
Namiestnictwo:

w r. 1902	66.713 K 03 gr.
w r. 1903	100.852 " 83 "
w r. 1904	33.698 " 37 "

razem 201.264 K 23 gr.

z czego przypada :

1. na zakupno reperów i słupów kilometrowych	24.424 K 50 gr.
2. na zakupno instrumentów i przyrządów geode- tycznych	11.802 " 62 "
3. na lokal, administrację, urządzenie, rekwizyty i mapy	8.971 " 05 "
4. na roboty w polu	116.065 " 67 "
5. na roboty biurowe	40.000 " 35 "

razem j. w. 201.264 K 23 gr.

Resztę 8.735 K 77 gr. wraz z % od gotówki lokowanej w Banku krajowym (do końca czerwca 1904) 1.315 K, razem 10.050 K 77 gr. użyto na opracowanie szczegółowych projektów (2.483 K 27 gr.) i na sporządzenie 2 kopij generalnego projektu (8.287 K 20 gr.), brakującą zaś kwotę 719 K 70 gr. pokryto z funduszu budowy.

Komisja re-
gulacyjna.

W myśl §. 8. ustawy utworzoną została w roku bieżącym „komisja dla regulacji rzek“ stanowiących wspólną sieć wodną z kanałami spławnymi, w której skład wchodzi :

1) JE. c. k. Namiestnik, Andrzej hr. Potocki, jako przewodniczący, a c. k. Wiceprezydent Namiestnictwa, jako zastępca przewodniczącego.

2) z ramienia c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych: c. k. starszy radca budownictwa, Artur Herbst, a c. k. radca budownictwa, Fryderyk Blum, jako jego zastępca ;

3) z ramienia c. k. Ministerstwa handlu: szef technicznego oddziału c. k. Dyrekcyi dla budowy dróg wodnych, c. k. radca dworu, Jan Mrasick, a c. k. starszy komisarz budowy tej Dyrekcyi, Jan Czerwiński, jako jego zastępca ;

4) administracyjny delegat c. k. Namiestnictwa, c. k. radca Namiestnictwa, Dr. Stanisław Ustyanowski, a c. k. starosta, Wincenty Dobrowolski, jako jego zastępca ;

5) techniczny delegat c. k. Namiestnictwa, c. k. starszy radca budownictwa, Roman Ingarden, a c. k. radca budownictwa, Tadeusz Skrzyszowski, jako jego zastępca ;

6) administracyjny delegat Wydziału krajowego, członek Wydziału krajowego, c. k. radca dworu, Dr. Tadeusz Pilat, a członek Wydziału krajowego Dr. Józef Wereszczyński, jako jego zastępca ;

7) delegat techniczny Wydziału krajowego, dyrektor kraj. biura melioracyjnego, Andrzej Kędzior, a starszy inżynier tego biura, Jan Haponowicz, jako jego zastępca ;

8) delegat c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie, poseł na Sejm i prezes tego Towarzystwa, Dr. Włodzimierz Kozłowski, a poseł na Sejm, Dr. Mikołaj Krzysztofowicz, jako jego zastępca ;

9) delegat c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie, c. k. profesor uniwersytetu Jagiellońskiego, Dr. Antoni Górski, a prezes Rady powiatowej Wielickiej, Karol Czech de Lindenwald, jako jego zastępca ;

wreszcie w wypadkach przewidzianych w §. 14. i 15. ustawy :

10) delegat c. k. Ministerstwa kolejowego, c. k. starszy radca budownictwa, Józef Iglatowski, a c. k. sekretarz ministeryalny, Dr. Arnold Krasno, jako jego zastępca;

11) delegat c. k. Ministerstwa rolnictwa, c. k. starszy radca leśnictwa, Ferdynand Wang;

12) zastępca c. k. techniczno-lasowej sekcji dla zabudowania potoków górskich w Samborze.

Zwołana na dzień 7. czerwca 1904 komisya przyjęła do wiadomości sprawozdanie c. k. Namiestnictwa z czynności przygotowanych i wybrała dla przydzielonych jej spraw dwa komitety: techniczny, złożony z pięciu członków (delegatów Ministerstw spraw wewnętrznych i handlu, delegata c. k. galicyj. Towarzystwa gospodarskiego i delegatów technicznych Namiestnictwa i Wydziału krajowego), tudzież administracyjny, złożony z sześciu członków (obu delegatów administracyjnych Namiestnictwa i Wydziału krajowego, obu delegatów Towarzystw rolniczych i obu delegatów technicznych Namiestnictwa i Wydziału krajowego).

Komitet administracyjny zajmował się sprawą unormowania datków konkurencyjnych po myśl §. 3. ustawy o regulacji rzek kanałowych, komitet zaś techniczny badaniem przedłożonych przez c. k. Namiestnictwo programów ogólnego i szczegółowego, projektów generalnych i szczegółowych, tudzież kwestyą zabezpieczenia dalszych koniecznych regulacji rzek.

W myśl wniosków komitetu technicznego uchwaliła komisya na posiedzeniu z d. 11. czerwca 1904 jednomyślnie programy i projekty i przyjęła do protokołu oświadczenie delegata c. k. Ministerstwa handlu, wedle którego leży w interesie budowy kanału spławnego Odra—Wisła (ustęp pierwszy §. 5. państwowej ustawy kanałowej) zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Soły i Skawy, tudzież przedłużenie regulacji Skawy od Suchy do Jordanowa, gdyż kanał spławny przekraczać będzie obie te rzeki i z nich wodę pobierać.

Program
generalny.

Ponieważ protokół obrad komisji regulacyjnej nie został dotychczas udzielony Wydziałowi krajowemu, zatem zastrzegając sobie przedłożenie tego protokołu sejmowej komisji wodnej, podajemy na razie streszczenie uchwalonego przez komisją programu generalnego, tudzież rozdział kwot na poszczególne regulacje w pierwszym okresie budowy 1904—1912.

Wedle zasadniczych postanowień programu mają być rozpoczęte roboty regulacyjne równocześnie na 10. rzekach a więc prawie na wszystkich rzekach objętych ustawą z wyjątkiem Wisłoki, powyżej Jasła i Sauu powyżej Sanoka, gdzie roboty na stosunkowo krótkich przestrzeniach 23, względnie 25 km mogą być podjęte dopiero po ukończeniu regulacji poniżej położonych przestrzeni Wisłoki od Jasła do Mielca i Sanu od Sanoka do Składu solnego wyłącznym kosztem państwowego funduszu kanałowego.

Za równoczesnem rozpoczęciem robót na wszystkich rzekach przemawiają następujące względy:

1) potrzeba rychłego zabezpieczenia osad, dróg, kolei i mostów, które nad wszystkimi rzekami są zagrożone;

2) łatwiejsze i tańsze dostarczenie materiałów, zwłaszcza faszynowych;

3) konieczność przeprowadzenia stopniowej regulacji rzek zdziczałych, a mianowicie: najprzód skoncentrowanie szerokich łożysk, a dopiero po wyrobieniu się i pogłębieniu łożyska ustalenie trasy trwałymi bndowlami (narzutami kamiennymi).

Roboty regulacyjne mają być prowadzone z dołu do góry i to w pierwszym okresie budowy wedle możności na jak najdłuższej przestrzeni, aby wodzie dać czas i możność do wyrobienia odpowiedniego łożyska na dłuższych przestrzeniach.

Budowle regulacyjne, które zostaną wykonane w pierwszym okresie budowy, mają być o tyle wykończone, aby wodzie mogły stawić odpowiedni opór, a przy pogłębianiu się dna rzeki same nie uległy zniszczeniu. W tym celu zostaną wykonane budowle faszynowe, zamknięcia bocznych koryt, przeporki i ustalenie szutrowisk i odsypisk namulnikami i zagajeniem.

Narzuty kamienne wykonane zostaną na tamach faszynowych dopiero po należytem wyrobieniu się łożyska, kiedy nie będzie zachodziła obawa znacniejszego pogłębiania, na razie zaś tylko w poszczególnych miejscach, gdzie się okażą koniecznymi dla utrzymania budowli faszynowych, zwłaszcza że dopiero po wyrobieniu się łożysk możliwy będzie tani transport kamienia galarami z placów składowych na miejsce przeznaczenia.

Roboty regulacyjne mają być prowadzone systematycznie na przestrzeniach 4 do 6 km (postępując z dołu w górę), a wyjątkowo tylko w pierwszych latach mogą być wykonane miejscowe ubezpieczenia dróg, kolei, mostów i wartościowych budynków, tudzież wykończenie rozpoczętych już regulacji lokalnych, gdyż dotychczasowe doświadczenie okazało, że rozdrobnienie robót nie tylko nie osiąga celu, lecz przeprowadzone lokalne regulacje ulegają w krótkim czasie zniszczeniu i przyczyniają się do większego jeszcze uszkodzenia gruntów przyległych i zdziczenia koryta.

Na górnych biegach rzek ustawa objętych mają być systematyczne roboty regulacyjne włączone do drugiego okresu budowy (1913—1923), w pierwszym zaś okresie budowy należy postarać się w drodze ustawodawczej o zabezpieczenie zabudowania potoków górskich i zalesień nagich stoków górskich, roboty z możliwym pośpiechem przeprowadzić i w ten sposób przygotować właściwe roboty regulacyjne w rzece.

Przeznaczony wedle §. 4. ustawy na I. okres fundusz budowy w sumie 17,406.000 K, do którego przyczynia się państwo 60%, a kraj. 40%, uchwaliła komisya rozdzielić na 10 rzek w sposób następujący:

1.	na regulację	Skawy	rocznie	200.000	K	ogółem	1,800.000	K	
2.	"	Raby	"	200.000	"	"	1,800.000	"	
3.	"	Dunajca	"	200.000	"	"	1,800.000	"	
4.	"	Popradu	"	100.000	"	"	900.000	"	
5.	"	Wisłoka	"	300.000	"	"	2,700.000	"	
6.	"	Wiaru	"	50.000	"	"	450.000	"	
7.	"	Tanwi	"	50.000	"	"	450.000	"	
8.	"	Stryja	"	350.000	"	"	3,150.000	"	
9.	"	Świcy i Sukiela	"	200.000	"	"	1,800.000	"	
10.	"	Bystrzyc	"	284.000	"	"	2,556.000	"	
				Ogółem rocznie	1,934.000	K	ogółem	17,406.000	K

Przy tym rozdziale funduszu budowy uregulowane zostaną w I. okresie (1904—1912) wedle zatwierdzonych przez komisję programów i projektów następujące przestrzenie rzek:

Liczba porząd.	R z e k a	Długość projektu	Regulacja systematyczna od ujścia w górę	Regulacje miejscowe	Razem w I okresie 1904 do 1912	w % całej długości
		k i l o m e t r ó w				
1	Skawa	74	44	10	54	93%
2	Raba	89	27	10	37	41,6%
3	Dunajec	91	34,5	9,5	43	47,27%
4	Poprad	59	15	—	15	25%
5	Wisłok	116	34	15	49	42,2%
6	Wiar	21,5	11,5	—	11,5	50%
7	Tanew	12,5	12,5	—	12,5	100%
8	Stryj	149	39,5	5,5	45	30%
9	Świca i Sukiel	100	27,5+5	2,5+4	39	39%
10	Bystrzyce	133	29+8	5	42	31,5%

Zgodnie z wnioskiem c. k. Namiestnictwa uchwaliła komisya co do rozdziału funduszu budowy to zastrzeżenie, że „w miarę postępu robót, możliwości dostarczenia materiałów, robocizny i t. p. mogą kwoty preliminowane na poszczególne przestrzenie ulegz zmianie, a to nie tylko na tej samej rzece, ale także z jednej rzeki na inną“.

W generalnym projekcie i kosztorysie wprowadziła komisya regulacyjna te zmiany, że regulacja Skawy ma być przedłużoną od Suchy do Jordanowa o 30 km, w skutek czego koszta regulacji podniosą się z 1,930.000 K na 2,930.000 K oraz że z powodu zmiany trasy i konstrukcyi budowli mają być zredukowane koszta regulacji: Popradu z 3,020.000 K na 1,871.000 K (po strąceniu kosztów przypadających na Węgry).

Stryja z 8,600.000 K na 8,100.000 K

Świcy z 5,500.000 K na 5,400.000 K (z powodu skrócenia trasy Sukiela.)

Ogólna suma kosztorysowa ustalona przez komisję regulacyjną wynosi 46,772.000 K, jest zatem niższą od sumy preliminowanej przez c. k. Namiestnictwo o 100.000 K, a to z powodu uchwalonego skrócenia za pomocą przekopów trasy regulacyjnej rzeki Sukiel.

Ponieważ w §. 2. ustawy wymienioną jest przestrzeń Skawy od Suchy do ujścia a obecnie ma być przedłużoną regulacja do Jordanowa, zatem zmiana ta wymaga wydania noweli do ustawy.

Asygnata
funduszków
na budowę

Ażeby w myśl §. 1. ustawy roboty regulacyjne mogły być podjęte w r. 1904, ułożyło c. k. Namiestnictwo wspólnie z Wydziałem krajowym protokolarnie d. 24. października 1903 program robót regulacyjnych na r. 1904, preliminując wydatek w stosunku $\frac{1}{9}$ części funduszu ustawą przeznaczonych (17,406.000 K) w kwocie 1,934.000 K, tak iż w r. 1904 przypadłoby do wypłaty ze skarbu państwa 1,160.400 K, ze skarbu kraju zaś 773.600 K.

Program ten przedłożyło c. k. Namiestnictwo sprawozdaniem z 9. listopada 1903 l. 146.153 c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych. Ministerstwo to jednak wedle odezwy c. k. Namiestnictwa z d. 9. kwietnia 1904 l. 38.225 zwróciło ten program z uwagą, że nie może go wziąć pod bliższą rozwagę, ponieważ komisya krajowa dla regulacji rzek nie uchwaliła generalnego programu robót, ani nie rozpatrzyła programu szczegółowego.

Zarazem zaznaczyło c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych, że żądany na r. 1904 kredyt z funduszków państwowych musi być znacznie zmniejszony.

I rzeczywiście też zaasygnowało c. k. Ministerstwo rolnictwa wedle powołanej odezwy c. k. Namiestnictwa na pierwszy kwartał r. 1904 zaledwie kwotę 48.000 K, a wedle odezwy c. k. Namiestnictwa z d. 9. sierpnia 1904 L. 105.445 dalszą kwotę 240.000 K, razem 288.000 K, zamiast 1,160.400 K, tak iż c. k. Namiestnictwo wraz z odpowiednimi 40% datkami kraju asygnowanymi w kwotach 32.000 K i 160.000 K, razem 192.000 K ma wogóle w rok bieżącym na regulację rzek do dyspozycji 480.000 K, zamiast preliminowanych 1.934.000 K, czyli zaledwie 25%.

Gdy c. k. Rząd postanowieniem §. 8. ustawy z d. 11. czerwca 1901 Dz. u. p. Nr. 66 upoważniony został do wydania pożyczki 4% umarzalnej w latach 90 imiennej wartości 250 milionów koron tak na budowę kanałów, jak i na regulację rzek kanałowych, trudny do wytłumaczenia jest powód zwłoki w asygnowaniu funduszków na te roboty, zwłaszcza że na koleje alpejskie, które uchwalone zostały przez Radę państwa pod warunkiem przeprowadzenia robót wodnych w krajach północnych, a na które czerpie c. k. Ministerstwo kolejowe środki tak samo z pożyczki (art. IX. ustawy z d. 6. czerwca 1901 Dz. u. p. Nr. 63), nie skąpi c. k. Rząd funduszków, bo wydał w pierwszych siedmiu miesiącach 1904 sumę 96 milionów koron.

Z powodu szczupłego funduszu asygnowanego na r. 1904 nie mogło też c. k. Namiestnictwo przystąpić do rozpoczęcia robót na 10. rzekach w myśl uchwalonego programu, lecz musiało ograniczyć roboty tylko na trzy rzeki regulowane wspólnym kosztem państwa i kraju, tj. Rabę, Stryj i Bystrycę. (LW. kr. 37.108/04).

Reforma za-
rządu pań-
stwowych
budowli wo-
dnych

Rezolucyi Wys. Sejmu z d. 11. lipca 1902 w sprawie reorganizacyi zarządu budowli wodnych uczyniło c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych częściowo zadość reskryptem z d. 29. lipca 1903 L. 2.499, którego streszczenie zawiera załączony odpis odezwy c. k. Prezydium Namiestnictwa z d. 3.

Alegat 1. stycznia 1904 L. 13.809/pr.

Wedle tego reskryptu mają być utworzone dla całych dorzeczy kierownictwa regulacji rzek niezależne od Starostw, a podlegające bezpośrednio c. k. Namiestnictwu. Kierownictwa te zostały w rzeczywistości utworzone

Alegat 2. w roku bieżącym wedle załączonego % przypomnienia prezydyalnego Nr. 17., udzielonego Wydziałowi krajowemu odezwą c. k. Prezydium Namiestnictwa z d. 24. maja 1904 L. 4.390/pr.

Również uwzględniono dalsze żądania Wys. Sejmu, zawarte w powołanej rezolucyi co do prowadzenia robót w zarządzie własnym przy regulacjach, których koszta pokrywa wspólnie skarb państwa i kraju. W §. 26. bowiem rozporządzenia wykonawczego z d. 21. kwietnia 1904 Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 52. zamieszczono następujące postanowienie:

„Właściwe roboty regulacyjne należy w zasadzie wykonywać we własnym zarządzie, roboty zaś ziemne w drodze akordowej, pozostawia się jednak ocenie c. k. Namiestnictwa wykonywać także i te roboty we własnym zarządzie, z drugiej zaś strony oddawać poszczególne rodzaje robót i dostawę potrzebnych materiałów budowlanych, o ileby się to okazało korzystniejsze, w przedsiębiorstwo“.

Rozporządzenie wykonawcze zawiera wreszcie w §-fie 26. ważne postanowienie, które wyjednał u c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych JE. Pauc. k. Namiestnik, a wedle którego „wykonanie poszczególnych robót ziemnych i budowli regulacyjnych może c. k. Namiestnictwo oddać Wydziałowi krajowemu na jego życzenie w przedsiębiorstwo na podstawie osobnej w tym celu zawrzcć się mającej ugody“.

Z tego postanowienia zamierza Wydział krajowy skorzystać przede wszystkim przy wykonaniu przekopów na rzece Rabe, z których wydobyty materiał ziemny użyty zostanie do budowy obustronnych wałów ochronnych.

Rezolucye
Sejmu z d.
18. września
1903 do
c. k. Rządu.

Na posiedzeniu z d. 18. września 1903 uchwalił Wys. Sejm na wniosek komisji wodnej cały szereg rezolucyj dotyczących regulacji rzek kanałowych.

O ile rezolucye te odnoszą się do wydania rozporządzenia wykonawczego, utworzenia komisji dla regulacji rzek i opracowania generalnego programu i kosztorysu, to sprawy te zostały już załatwione, jak to powyżej przedstawiono.

Natomiast nie otrzymał dotychczas Wydział krajowy wiadomości o decyzji c. k. Rządu w następujących sprawach:

- 1) pomnożenia liczby sił technicznych w c. k. Namiestnictwie;
- 2) utworzenia Ministerstwa robót publicznych lub dyrekcji budowy wodnych obejmującej wszystkie działy gospodarstwa wodnego;
- 3) utworzenia przy c. k. Namiestnictwie dyrekcji dla wszystkich działów gospodarstwa wodnego, tj. dla kanałów, rzek spławnych i niespławnych, rewizji projektów melioracyjnych, zabudowania potoków górskich i spółek wodnych;
- 4) wyznaczenia odpowiedniego funduszu na zawodowe kształcenie techników do budowli wodnych;
- 5) rozszerzenia zakresu działania władz krajowych;
- 6) regulacji górnych biegów rzek programem regulacji objętych wraz z nieodzownie potrzebnem zabudowaniem potoków górskich i zalesieniem stoków gór;
- 7) regulacji Prutu od Kołomyi do granicy Bukowiny na koszt państwa;
- 8) regulacji Prutu powyżej Kołomyi i Czeremosza;
- 9) zmiany przepisów ustawy wodnej co do własności odsypek;
10. zatrudniania sił krajowych przy regulacji rzek i budowie kanałów, czuwania nad sprawiedliwą wypłatą pracującym i zabezpieczenia ich potrzeb pod względem zdrowotnym;
- 11) wreszcie racjonalnego wyzyskania sił wodnych w kraju.

Ustawa o zaciągnięciu pożyczki na pokrycie datku kraju do

Uchwalony przez Wys. Sejm d. 3. listopada 1903 projekt ustawy o zaciągnięciu pożyczki imiennej wartości 7,000.000 K na pokrycie datku kraju do kosztów regulacji rzek mającej się wykonać w myśl ustawy z d. 18. września 1901 Dz. u. kraj. Nr. 103 uzyskał sankcyę Najwyższem postanowieniem

kosztów regulacji rzek kanałowych. z d. 22. stycznia 1904 i ogłoszony został w dzienniku ustaw kraj. Nr. 23.

Z wykonania tej ustawy zdaje sprawę Departament II.

Unormowa-
nie datków
konkurencyj-
nych.

Wedle §-fu 3. ustawy o regulacji rzek kanałowych użyte być mają na częściowe pokrycie 40% datku kraju datki konkurencyjne, do których będą pociągnięci właściciele przyległych nieruchomości lub pobliskich zakładów wodnych w myśl postanowień §. 51. kraj. ustawy wodnej z 14. marca 1875 Dz. u. kraj. Nr. 38, względnie dochody z opłat, któreby w drodze ustawodawstwa krajowego na poszczególne dorzecza nałożono zamiast owych datków konkurencyjnych.

Gdy w roku bieżącym ma być rozpoczętą regulacja rzek kanałowych a projekt ustawy o tej regulacji wyszedł z inicjatywy c. k. Rządu i wniesiony został do Wysokiego Sejmu jako przodłożenie rządowe, odniósł się Wydział krajowy odezwą z d. 15. kwietnia 1904 L. 37.761 do c. k. Prezydium Namiestnictwa o udzielenie mu projektu ustawy normującej wysokość i sposób rozkładu datków konkurencyjnych do kosztów regulacji rzek kanałowych.

Mimo urgensów z d. 12. lipca 1904 L. 65.956 i z 3. września 1904 L. 87.190 nie otrzymał Wydział krajowy dotychczas odpowiedzi c. k. Rządu w tej sprawie.

Z uwagi, że dotychczas strony interesowane przyczyniały się 33 $\frac{1}{3}$ % datkiem do kosztów miejscowych regulacji właśnie tych rzek, które są objęte ustawą z d. 18. września 1901, a 10% datki konkurencyjne do kosztów regulacji Białej opłacają strony interesowane bez trudności, Wydział krajowy oświadczył się zasadniczo za nałożeniem datków konkurencyjnych na adiacentów i za wydaniem w tym celu ustawy krajowej, a jednośne oświadczenie złożył administracyjny delegat Wydziału krajowego do protokołu komisji regulacyjnej na posiedzeniu z d. 11. czerwca 1904.

II. Program dalszych regulacji wód i uwewa do ustawy o regulacji rzek kanałowych.

Ułożony przez c. k. Namiestnictwo wspólnie z Wydziałem krajowym program regulacji wód (aleg. 3. sprawozdania Wydziału kraj. LW. 92.425/02), który c. k. Namiestnictwo sprawozdaniem z d. 23. stycznia 1903 L. 150.757/02 przedłożyło c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych i rolnictwa z wnioskami popierającymi, obejmuje cztery kategorie robót :

I. Regulację spławnej przestrzeni Bugu od ujścia Raty do Litowierza (44,8 km) i Prutu od Kołomyi do granicy bukowińskiej (50 km), tudzież granicznej przestrzeni Zbrucza (210 km), której koszta w sumie przybliżonej 7,420.000 K pokrywać ma w myśl Najwyższego postanowienia z 30. października 1880 państwowa dotacja wodna, administrowana przez c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych.

II. Regulację rzek, do której kosztów wedle dotychczasowych zasad przyczynia się skarb państwa 60%, a fundusz krajowy 40%, mianowicie :

a) w dorzeczu dróg wodnych :

regulację górnych biegów rzek kanałowych i ich dopływów łącznej długości 402,8 km przybliżonym kosztem 12,542.000 K (Skawa, Raba, Wisłoka, Ropa, Jasiołka, Wisłok, San, Wiar, Strwiąż, Dniestr powyżej Kornalovic i Opór);

b) poza siecią dróg wodnych:

regulację Bugu od Sielca w górę, Prutu od Kołomyi w górę i Czeremosza łącznej długości 176 km przybliżonym kosztem 6,760.000 K.

III. regulacja i zabudowanie potoków górskich:

a) w dorzeczu dróg wodnych:

Soły, Skawy, Raby, Dunajca, Wisłoka, Sanu, Dniestru, Łomnicy, tudzież Bystrzycy sołotwińskiej i nadwórniańskiej przybliżonym kosztem 15,596.000 K;

(Zabudowania te przeprowadzane dotychczas przy 50% udziale kraju i państwowego funduszu melioracyjnego w kosztach powinny być w myśl ustępu pierwszego §. 5. państwowej ustawy kanałowej z d. 11. czerwca 1901 Dz. u. p. Nr. 66, podobnie jak w Czechach, przeprowadzone przy 60% datku państwowego funduszu kanałowego).

b) poza siecią dróg wodnych:

w dorzeczu Prutu i Czeremosza kosztem 2,160.000 K.

IV. Regulację wód, która leży przeważnie w interesie kultury krajo-
wej, wraz z obwałowaniem i odwodnieniem, a którą przeprowadza Wydział krajowy przy pomocy państwowego funduszu melioracyjnego, mianowicie: 38 przedsiębiorstw w dorzeczu Wisły i Bugu, 18 przedsiębiorstw w dorzeczu Dniestru, 2 przedsiębiorstwa w dorzeczu Dunaju (Prutu), a 10 przedsiębiorstw w dorzeczu Dniepru (Styru) przybliżonym kosztem 40,491.000 K, a z uwzględnieniem głównych rowów osuszających 80,000.000 K.

O ile powyższe roboty dotyczą kategorii III. b) i IV. i wchodzą w zakres właściwych melioracji, przyjęło c. k. Ministerstwo rolnictwa reskryptem z d. 23. października 1903, (intymowanym odezwą c. k. Namiestnictwa z d. 17. marca 1904 L. 147.750/03) program ten do wiadomości i nie podniosło zasadniczych zarzutów przeciw udzieleniu zasiłków na te przedsiębiorstwa z państwowego funduszu melioracyjnego, zastrzegając sobie powzięcie decyzji co do poszczególnych przedsiębiorstw przy dalszych rokowaniach.

Natomiast nie nadeszła dotychczas nawet zasadnicza decyzja c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych co do robót ad L.) (regulacji rzek spławnych i granicznych), tudzież robót ad II. b), które wymagają zasiłków w państwowej dotacyi wodnej.

Co się tyczy uzupełnienia akcji koło regulacji rzek kanałowych robotami pod II a) i III a) wyszczególnionemi, które niezbędnie są potrzebne nietylko dla zabezpieczenia mających się regulować rzek kanałowych przed zasutrowaniem, lecz także w interesie kanału spławnego Odra—Wisła—Dniestr, to przesłał Wydział krajowy po zesłorocznej katastrofie powodziowej podczas której okazała się najdotkliwiej konieczność bezzwłocznego podjęcia tych robót, odezwą z d. 21. sierpnia 1903 L. 9.826 wystosowaną do c. k. Prezydium Namiestnictwa projekt noweli, zmieniającej postanowienia §§. 14. i 15. galic. ustawy regulacyjnej, a zapewniającej przeprowadzenie robót górskich, podobnie jak w Czechach, przy pomocy państwowego funduszu kanałowego, z prośbą o przedłożenie interesowanemu Ministerstwu i jak najrychlejsze zakomunikowanie Wydziałowi krajowemu decyzji celem przełożenia Wysockiemu Sejmowi tego projektu.

Gdy na tę odezwę zarówno jak i na odezwę z d. 30. listopada 1902 L. 56.475 nie nadchodziła odpowiedź a w międzyczasie Wys. Sejm został zwołany na sesję, wniósł Wydział krajowy projekt noweli jako przedłożenie własne, które jednak przez komisję wodną nie zostało załatwione ze względu na zapowiedziane pismo Ministerstwa rolnictwa z żądaniem odroczenia proponowanej noweli.

Alegat 3.

Dopiero po zamknięciu sesji sejmowej nadeszło c. k. Prezydium Namiestnictwa odezwą z d. 22. listopada 1903 L. 12.945/pr. załączony /./. odpis reskryptu c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z d. 5. października 1903 L. 40.561, w którym to Ministerstwo wobec gorącego poparcia

sprawy przez c. k. Prezydium Namiestnictwa uznaje wprowadzić bez zastrzeżeń potrzebę spieszego podjęcia dalszej regulacji rzek wychodzącej poza ramy ustawy kraj. z 18. września 1901, oraz zabudowań potoków górskich w Galicyi, oświadcza jednak, że rewizya tej ustawy może być usprawiedliwioną i dopuszczalną dopiero po ukończeniu rokowań z innymi krajami i przeprowadzeniu technicznych badań przez c. k. Dyrekcyę dla budowy dróg wodnych.

Gdy powołany reskrypt ministeryalny zawiera cały szereg uwag, w których bez uwzględnienia stosunków hydrograficznych i geologicznych kraju stara się Ministerstwo wykazać, że zabudowania potoków górskich są potrzebniejsze w Czechach aniżeli w Galicyi, oraz jakoby Galicya przy rozdziale kredytu 75-milionowego była przychylniej od Czech traktowaną, wystosował

Alegat 4. Wydział krajowy załączoną w. w odpisie odezwy z d. 18. marca 1904 L. 110.803/03 do c. k. Prezydium Namiestnictwa, w której zamieścił Wydział krajowy fachową odpowiedź na wywody Ministerstwa i dołączył prośbę o rychłe wniesienie do Wys. Sejmu proponowanej noweli do ustawy regulacyjnej.

Ponieważ wniesienie tej noweli uczynił c. k. Rząd zawisłem od wydania opinii przez c. k. Dyrekcyę dla budowy dróg wodnych, ponowił Wydział krajowy prośbę o jak najrychlejsze utworzenie ekspozytury tej Dyrekcyi w Krakowie i poruczenie jej zbadania proponowanego przez Wydział krajowy rozszerzenia akcji regulacyjnej na górne biegi i zabudowanie źródlowisk rzek kanałowych, a to tembardziej, że Dyrekcyja budowy dróg wodnych utworzona rozporządzeniem Ministerstwa hanułu z d. 11. października 1901 Dz. u. p. Nr. 163, w pół roku mogła była wydać opinię co do rzek czeskich (pod powzięciem przez Sejm czeski uchwały z d. 18. lipca 1902), podczas gdy badanie to w Galicyi mimo upływu przeszło 2 lat od utworzenia Dyrekcyi a z górą jednego roku od przedłożenia przez c. k. Namiestnictwo wniosku Wydziału krajowego (z d. 30. listopada 1902 L. 56.475) nie zostało przeprowadzone.

Ze względu na ważność sprawy przesłał Wydział krajowy odpis odezwy z d. 18. marca 1904 (podobnie jak w r. 1902 odpis odezwy z d. 30. listopada 1902) Kołu polskiemu i JE. p. Ministrowi dla Galicyi z prośbą o poparcie tej obecnie najważniejszej dla kraju sprawy, a równocześnie wskutek kilkakrotnie wyrażonego życzenia, aby odpisy ważniejszych memoriałów były udzielane wszystkim członkom Koła polskiego, rozesłał odbliski tej odezwy dla wszystkich posłów polskich do Rady państwa.

Wystosowując powyższą odezwę do c. k. Rządu i upraszając Koło i JE. p. Ministra dla Galicyi o poparcie wyrażonych w niej postulatów, Wydział krajowy, tak samo jak w poprzedniej odezwie swojej do Rządu z 30. listopada 1902, przedłożonej Wys. Sejmowi na sesyi r. 1903, miał wyłącznie intencję uzyskać dla kraju to, co od początku uważał za niezbędne a zarazem za słuszne i sprawiedliwe, to jest zapewnienie regulacji górnych biegów rzek, zostających w związku z kanałami, tudzież zabudowania oduośnych potoków górskich kosztem funduszu kanałowego. Obliczenia bowiem wykazały, że państwowy fundusz melioracyjny, do którego odsyła owe roboty §. 14. ustawy kraj. z 18. września 1901, nie może wystarczyć na pokrycie udziału państwa w tych robotach we właściwym czasie, a nadto §. 1. ustawy państw. z 30. czerwca 1884 wyklucza z tego funduszu większe roboty. Wreszcie pamiętał o tem Wydział krajowy, że udział kraju w robotach wykonywanych przy pomocy funduszu melioracyjnego wynosi 50%, zaś w funduszu kanałowym tylko 40%, co przy wielkich sumach stanowi poważną różnicę.

Wydział krajowy ubolewa, że te jego intencye a przeto i tendencya pisma do rządu z 18. marca b. r., tudzież zawarta w niem polemika z Rządem, którą wywołało pismo Ministerstwa z 22. listopada 1903 L. 40.361, nie zostały należycie zrozumiane w Kole polskiem w Wiedniu i że skutkiem tego nieporozumienia wynikła dyskusya na posiedzeniu Koła 9. maja b. r., która znalazła szeroki rozgłos w dziennikach krajowych i zagranicznych i której wynikiem było pismo Prezesa Koła Polskiego do Marszałka krajowego z 9. maja

Alegat 5. 1904, ogłoszone również w swoim czasie w dziennikach. Pismo to z obowiązku naszego sprawozdawczego tutaj załączając /., wstrzymujemy się od uwag nad niem, gdyż mniemamy, że do oceny sprawy wystarczy materiał faktyczny zawarty w niniejszym sprawozdaniu i jego alegatach. Jedynie dla salwowania opinii o poprzednim Wydziale krajowym i jego pracy w porównaniu z czeskim Wydziałem krajowym musimy zauważyć, że twierdzenie jakoby czeski „Wydział krajowy i c. k. Namiestnictwo praskie miały przed wejściem tej sprawy na porządek dzienny w sejmie zupełnie gotowe plany i kosztorysy aż do najdalej sięgających szczegółów“, nie jest zgodne z udzielonym Wydziałowi krajowemu przez Namiestnictwo w Pradze programem generalnym regulacji rzek czeskich ani ze sprawozdaniem komisji robót publicznych sejmiku czeskiego. Z tych aktów bowiem okazuje się, że Czechy albo wcale nie miały do dyspozycji projektów albo posiadały plany tak przestarzałe jak projekt generalny galic. Namiestnictwa z r. 1886, które obecnie wcale nie mogą być użyte. Z tego też powodu z 21 dorzeczy, które mają być w Czechach regulowane, zabudowane i zalesione, zapewnione zostały specjalnymi ustawami krajowymi tylko dwie regulacje przewidziane w ustępie 1. i 2. §. 2. czeskiej ustawy regulacyjnej (regulacji górnej Łaby i Upy) i to na podstawie projektów Namiestnictwa czeskiego sporządzonych w r. 1903 tj. po wejściu w życie czeskiej ustawy regulacyjnej.

Wydział krajowy żywi przekonanie, iż intencja, którą się kierował, popierając nowelę do ustawy regulacyjnej i wystosowując w tej sprawie pismo do Rządu z 18. marca b. r., jest obecnie wyjaśnioną i należyście rozumianą. Wydział krajowy nie potrzebuje zapewniać, że chwilowa różnica w ocenianiu tej intencji nie wpłynęła w niczem na naturalny, najżywotniejszych interesami kraju podyktowany stosunek między Wydziałem krajowym, odpowiedzialnym strażnikiem interesów krajowych z ramienia Wys. Sejmu a Kołem polskim we Wiedniu, które tych samych interesów broni i strzeże w centralnym parlamencie.

Proponowane przez Wydział krajowy zmiany w ustawie z 18. września 1901 o regulacji rzek kanałowych opierają się na dawniejszych uchwałach Wys. Sejmu w sprawie regulacji rzek, mianowicie z 17. października 1884 i z 13. lutego 1894 a znalazły poparcie u najpoważniejszych korporacji rolniczych w kraju. Krakowskie towarzystwo rolnicze od szeregu lat domaga się systematycznego przeprowadzenia zabudowań potoków górskich a galicyjskie towarzystwo gospodarskie na radzie ogólnej d. 4. marca 1904 uchwaliło na wniosek swego prezesa Dr. Włodzimierza Kozłowskiego rezolucję do c. k. Rządu, która jest identyczna z proponowaną przez Wydział krajowy nowelą do ustawy z 18. września 1901.

Najkompetentniejsza w tej sprawie fachowa korporacja, komisja krajowa dla regulacji rzek w Galicyi, uchwalając program generalny regulacji rzek galicyjskich zajęła to samo stanowisko, co Wydział krajowy i zażądała przeprowadzenia robót górskich z możliwym pospiechem już w pierwszym okresie budowy (1904—1912), co więcej, uzyskała już wymagane przez Ministerstwo spraw wewnętrznych dopełnienie najważniejszego warunku, tj. opinię c. k. Dyrekcyi dla budowy dróg wodnych co do przedłużenia regulacji Skawy i zabudowań potoków górskich w dorzeczu Soły i Skawy.

Alegat 6. To też c. k. Prezydium Namiestnictwa komunikując załączony /., reskrypt ministerialny z d. 3. czerwca 1904 l. 23.731, będący odpowiedzią na pismo Wydziału krajowego z d. 18. marca 1904, oświadczyło w odezwie z d. 7. lipca 1904 l. 9.172/pr. że przedkładając Ministerstwu protokół komisji regulacyjnej, nie omieszka przedstawić wniosku o wniesienie do Wysokiego Sejmu noweli do galic. ustawy regulacyjnej, obejmującej dalszą regulację Skawy, tudzież zabudowania potoków górskich w dorzeczu Soły i Skawy.

Wydział krajowy w przewidywaniu, że §. 14. ustawy regulacyjnej nie zabezpieczy równoczesnego wykonania robót górskich przy pomocy funduszu melioracyjnego, którego dotacja jest za szczupłą, a którego użycie na

większe roboty z góry już wyklucza §. 1. państwowej ustawy melioracyjnej zażądał już swej pierwszej odezwie z d. 30. listopada 1902 wniesienia nowel. do ustawy regulacyjnej ze strony Rządu, bo projekt ustawy wszedł do Wys. Sejmu jak przedłożenie rządowe, a c. k. Rząd jako prowadzący roboty w pierwszym rządzie jest odpowiedzialny za należyte ich wykonanie a tem samem jest obowiązany postarać się o ustawowe zabezpieczenie ich uzupełnienia. W interesie zaś sprawy i dla zabezpieczenia jak największej skuteczności, 40% datku kraju wystąpił Wydział krajowy z nowelą, jako przedłożeniem własnem, gdyż przez cały czas aż do zwołania Wys. Sejmu na sesyę wyczekiwał bezskutecznie na odpowiedź Rządu.

Alegat 7.

Gdy więc obecnie c. k. Rząd zamierza sam przedłożyć Wys. Sejmowi w mowie będącą nowelą, Wydział krajowy oświadczył w załączonej /'. odezwie z d. 29. lipca 1904 l. 70.116, że odstępuje na razie od ponowienia wniesionej w roku ubiegłym noweli, w przypuszczeniu, że ten projekt w ciągu najbliższej sesji zostanie Wys. Sejmowi przez c. k. Rząd przedłożony.

Zajmując w sprawie wniesienia noweli do ustawy regulacyjnej na razie wyczekujące stanowisko, Wydział krajowy zastrzedz się musi najstanowczej przeciw twierdzeniu z poważnej strony wyszłemu, jakoby wystąpił był z żądaniem rozszerzenia akcji regulacyjnej na roboty górskie nie tyle w pomociu rzeczywistej i niezbędnej potrzeby, lecz dla naśladowania Czech, lub z chęci poprawiania ustawy, która przyszła do skutku z inicjatywy c. k. Rządu.

Insynuacji tej przeczy najpierw powszechnie w kraju uznana nagląca potrzeba robót górskich na całym Podkarpaciu a następnie cała działalność dwudziestoletnia Wydziału krajowego, poczynszy od pamiętnej powodzi w r. 1884.

Już bowiem w sprawozdaniu powodziowem z r. 1884 położył Wydział krajowy nacisk na potrzebę równoczesnego zabudowania potoków z regulacjami, wskutek czego też c. k. Rząd przedkładając Radzie państwa w r. 1885 niedoszły do skutku projekt ustawy o regulacji rzek galicyjskich, zaproponował w tym projekcie równoczesne wykonanie potrzebnych zabudowań i zalesień; — następnie przedkładając Wys. Sejmowi w r. 1894 program regulacji wód, zaproponował Wydział krajowy rezolucyę przez Wys. Sejm 13. lutego 1894 uchwaloną, wedle której równocześnie z pojęciem regulacji rzek karpackich mają być przeprowadzone zabudowania potoków górskich; — wreszcie przy regulacji 2 rzek karpackich: górnego Dniestru i Białej, którą Wydział krajowy przeprowadza, postarał się o równoczesne zapewnienie w drodze ustaw krajowych zabudowań potoków górskich i zalesień. Mianowicie ustawa z d. 1. września 1892 Dz. u. kraj. nr. 72 o regulacji rzeki Białej zabezpiecza równoczesne przeprowadzenie regulacji i zabudowań potoków górskich; — ustawą zaś z d. 18. maja 1896 Dz. u. kraj. nr. 36. zabezpieczył sobie Wydział krajowy zabudowanie potoków i zalesienia nagich stoków górskich już cztery lata naprzód, zanim przystąpił do regulacji górnego Dniestru z dopływami w myśl ustawy z d. 4. grudnia 1900, Dz. u. kraj. nr. 12 z r. 1901.

Przedstawiwszy dotychczasowy stan sprawy regulacji rzek kanałowych, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sprawozdanie Wydziału krajowego z d. 9. września 1904 l. 89.093 o regulacji rzek kanałowych Sejm przyjmuje do wiadomości.

Z Rady Wydziału krajowego Król. Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
S. Badeni, w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Tadeusz Pilot, w. r.
Członek Wydziału kraj.

Odpis odezwy c. k. Prezydium Namiestnictwa z dnia 3. stycznia 1904 l. 13.809.

Na odezwy z 29. sierpnia i 21. października 1903 l. 76.925 i 93.947 c. k. Namiestnictwo ma zaszczyt oznajmić, że główne zarzysy reorganizacji państwowej służby budowniczej wodnej zawarte są w projekcie rozporządzenia wykonawczego do ustawy krajowej z 18. września 1901 Dz. u. kr. Nr. 103. udzielonym Wydziałowi krajowemu odezwą z lipca 1903 l. 82.742, opracowano bowiem projekt ten już z uwzględnieniem przyszłej reorganizacji służby wodnej.

Czyniąc jednak zadosyć życzeniu Wydziału krajowego wyrażonemu w powołanych na wstępie odezwach, c. k. Namiestnictwo oznajmia, że c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych zatwierdziło reskryptem z 29. lipca 1903 l. 2.499/MI. następujące wnioski, c. k. Namiestnictwa, w celu zreorganizowania państwowej służby budowniczej wodnej:

1. Każda regulować się mająca, względnie już w toku regulacji będąca rzeka większa ma otrzymać do przeprowadzenia robót osobne c. k. kierownictwo regulacji podległe bezpośrednio c. k. Namiestnictwu a niezależne od c. k. Starostw, z odpowiednią ilością ekspozytur w miarę długości rzeki. Kierownictwa te mają obejmować cały bieg rzek od źródeł aż do ujścia bez względu na polityczny podział dorzecza i na rodzaj funduszów, z których mają być koszta robót regulacyjnych pokrywane.

Ekspozytury kierownictw podlegają bezpośrednio tym ostatnim.

W szczególności mają być utworzone następujące c. k. kierownictwa:

1) w Krakowie dla regulacji całej Wisły od ujścia Białki do Zawichostu 345 km. długie, wykonywanej na własny koszt nadzwyczajnej dotacji państwowej, z dwoma ekspozyturami, a to: w Szczucinie i Tarnobrzegu;

2) w Wadowicach dla regulacji Skawy 50 km. długiej, wykonać się mającej w myśl ustawy krajowej z 18. września 1901 Dz. u. kr. Nr. 103. na koszt państwowego funduszu kanałowego i funduszu krajowego;

3) w Bochni dla regulacji Raby 99 km. długiej, regulować się mającej na koszt jak ad 2);

4) w Nowym Sączu dla regulacji Dunajca od Nowego Targu do ujścia i dla regulacji Popradu razem na długości 253 km. z ekspozyturami w Tarnowie i w Starym Sączu dla Popradu. Regulacje przez to kierownictwo wykonywać się mające, mają pokrywać a) od Zgłobiec do ujścia wyłącznie państwowa nadzwyczajna dotacja, b) od Nowego Sącza do Zgłobiec wyłącznie państwowy fundusz kanałowy, c) od Nowego Targu do Nowego Sącza i na Popradzie fundusze wykazane ad 2);

5) w Dębicy dla regulacji Wisłoki 126 km. długiej, wykonywanej na przestrzeni Mielec-ujście na rachunek nadzwyczajnej dotacji państwowej, zaś od Jasła do Mielca na koszt państwowego funduszu kanałowego, wreszcie od Żmigrodu do Jasła na rachunek funduszów wykazanych ad 2);

6) w Rzeszowie dla regulacji Wisłoka 134 km. długości regulować się mającego na rachunek funduszków wykazanych ad 2);

7) w Przemyśle dla regulacji Sanu, Wiaru i Tanwi z ekspozyturami w Dynowie i w Nisku, obejmujące ogółem 336 km. rzek. Kierownictwo to będzie przeprowadzało roboty regulacyjne na Sanie od Składu solnego do Ujścia na rachunek państwowej dotacji nadzwyczajnej, od Sanoka do Składu solnego na rachunek państwowego funduszu kanałowego; wreszcie od Liska do Sanoka tudzież na Wiarze od Niżankowic do ujścia i na Tanwi od granicy państwa do ujścia na rachunek funduszków wykazanych ad 2);

8) w Stanisławowie dla regulacji Dniestru od Rozwadowa do Okopów 359 km. długiego z ekspozyturami w Żydaczowie i Zaleszczykach w miarę potrzeby, ewentualnie w Niżniowie po ukończeniu robót na przestrzeni Rozwadów-Żurawno. Roboty wykonuje się na przestrzeni Żurawno-Okopy na rachunek państwowej dotacji wodnej, a przestrzeń Rozwadów-Żurawno na rachunek osobnego funduszu ustanowionego ustawą krajową z 1. maja 1893 Dz. u. kr. Nr. 33.;

9) w Stryju dla regulacji rzeki Stryja 148 km. długiego na rachunek funduszków wykazanych ad 2);

10) w Bolechowie dla regulacji Świcy z Sukiellem 94 km. długiej na rachunek funduszków ad 2);

11) w Stanisławowie dla regulacji połączonej Bystrzycy tudzież sołotwińskiej i nadwórniańskiej Bystrzycy. Kierownictwo to obejmuje 139 km. rzek, a roboty będzie wykonywało na rachunek funduszków ad 2);

12) w Kołomyi dla regulacji Prutu, dla której jednak fundusze nie są jeszcze ostatecznie ustalone.

Oprócz tego pozostaną bez zmiany c. k. kierownictwa:

13) dla regulacji Soły w Żywcu i

14) dla regulacji Łonnicy z Czerszą w Kałuszu, które się przeprowadza na mocy osobnych ustaw krajowych z 29. kwietnia 1899 Dz. u. kr. Nr. 67. i 68.

Zaznacza się zarazem, że podane wyżej długości rzek obejmują ewentualne zniesienie robót regulacyjnych w górę powyżej granic ustanowionych ustawą krajową z 18-go września 1901 Dz. u. kr. Nr. 103., tudzież, że do zakresu działania poszczególnych kierownictw należą także roboty regulacyjne na ujściach bocznych dopływów tych rzek, o ile one nie należą do zakresu działania innego c. k. kierownictwa.

W c. k. Namiestnictwie jako naczelnej władzy krajowej w sprawie regulacji rzek będzie jak dotąd spoczywało kierownictwo główne dla spraw techniczno-administracyjnych w departamencie budowy wodnych, którego integralną częścią jest c. k. krajowy oddział hydrograficzny.

W departamencie tym, zostającym pod bezpośrednim kierunkiem c. k. Namiestnika, mają być utworzone działy: a) dla dorzecza Wisły, b) dla dorzecza Dniestru, c) dla spraw melioracyjnych i zabudowania potoków, d) dla ewidencji gruntów funduszowych, wreszcie e) dla zbierania dat statystycznych, dotyczących regulacji rzek.

Wzmocniony c. k. krajowy oddział hydrograficzny składać się będzie:

a) z działu dla opisowej, b) dla zastosowanej hydrografii.

Do przeprowadzenia spraw rachunkowych wszystkich wymienionych wyżej funduszków na regulację rzek, jest przewidziane utworzenie w c. k. Namiestnictwie osobnego departamentu rachunkowego.

C. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z c. k. Ministerstwem rolnictwa zgodziło się następnie na wniosek, aby przeprowadzanie spraw wodno-prawnych, związanych z regulacjami rzek, poruczyć c. k. komisarzom specjalnym z państwowej służby polityczno-administracyjnej.

W projekcie reorganizacji służby przewidziano ustanowienie c. k. komisarzy specjalnych przy poszczególnych c. k. kierownictwach regulacji rzek, w miarę potrzeby dla jednego lub dla kilku kierownictw razem, a mianowicie:

1) w Krakowie dla Wisły.

2) w Wadowicach dla Soły, Skawy i Raby,

3) w Nowym Sączu dla Dunajca wraz z Popradem,

4) w Rzeszowie dla Wisłoki i Wisłoka,

- 5) w Przemyśle dla Sanu, Wiaru i Tanwi,
- 6) w Stanisławowie dla Dniestru,
- 7) w Stryju dla Stryja i Świcy, wreszcie
- 8) w Stanisławowie dla Łomnicy i Bystrzycy.

Komisarze ci, podporządkowani wprost c. k. Namiestnictwu, w którym przewidziano utworzyć dla spraw prawno-wodnych osobny departament, będą działali w imieniu dotyczących c. k. Starostw, dokładne zaś określenie ich zakresu działania zamierza c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych uregulować osobną, wydać się mającą instrukcją.

C. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych zgodziło się dalej na wniosek, przedłożony w myśl dotyczących rezolucji Sejmu, aby roboty regulacyjne wykonywać na wszystkich rzekach ile możliwości we własnym zarządzie, względnie we własnym zarządzie przy równoczesnem zabezpieczeniu dostawy potrzebnych materiałów budowlanych w drodze przedsiębiorstwa, w miarę tego, czy jeden lub drugi sposób okaże się w pewnych wypadkach dla dotyczących funduszów odpowiedniejszy.

Wskutek tego będzie koniecznem ustanowienie organów pośredniczących między kierującym robotami c. k. urzędnikiem technicznym a robotnikami, na które to posady c. k. Namiestnictwo zamierza angażować prowizorycznie ewentualnie za kontraktem wychowanków c. k. wyższych szkół przemysłowych, którzy ukończyli z dobrym skutkiem uzupełniający sześciomiesięczny kurs dla robót wodnych, jaki c. k. Ministerstwo oświaty aktywowało w powyższym celu, jakoteż dla robót przy budowie kanałów spławnych przy c. k. wyższej szkole przemysłowej w Krakowie od 15. listopada 1903 począwszy.

Nadto będzie konieczne ustanowić z powodu prowadzenia robót we własnym zarządzie, zwłaszcza przy większych kierownictwach, po jednym urzędniku rachunkowym do prowadzenia spraw rachunkowych, a prócz tego, z powodu oddzielenia c. k. kierownictw regulacji od c. k. Starostw także w miarę potrzeby pojedynemu urzędnikowi manipulacyjnym do prowadzenia registratury i ekspedytu.

Ewidencya uzyskanych wskutek regulacji usypisk tudzież gruntów w jakikolwiek sposób w celach regulacji rzek nabytych będą prowadzili dla poszczególnych funduszów ustanowić się mający geometry z kwalifikacją przepisaną dla służby ewidencji katastru.

Do przestrzegania policyi rzecznej przewidziano powiększyć w miarę potrzeby i rodzaju robót regulacyjnych dotychczasową ilość c. k. nadzorców rzek, a nadto powiększyć odpowiednio służbę niższą jak: sterników, maszynistów, palaczy i majtków na rządowych parostatkach i na pogłębiarkach parowych w miarę wprowadzenia w ruch nowych statków i pogłębiarek, dalej tamiarzy, dla wykształcenia których zaprowadzono od b. r. począwszy, na poszczególnych placach budowy szkoły tamiarskie, wreszcie dozorców wiklin funduszowych w miarę postępu dalszego rozwoju plantacji wiklinowych.

Obowiązujące dotychczas przepisy i rozporządzenia, dotyczące projektowania, wykonywania i obrachowywania kosztów względnie rzeczywistych wydatków przy państwowych budowlach regulacyjnych ulegną znacznemu uproszczeniu w granicach, zawartych już w głównych zarysach w projekcie rozporządzenia wykonawczego do ustawy krajowej z 18. września 1901 Dz. u. kr. Nr. 103.

Określoną powyżej reorganizacją państwowej służby budowniczej wodnej zamierza c. k. Namiestnictwo ile możliwości i w miarę uzyskania odpowiednich sił technicznych wprowadzić w życie z początkiem roku 1904 tak, aby już na wiosnę tego roku można wykonanie przewidzianych w programie robót zestawionym w porozumieniu z Wydziałem krajowym na rok 1904, poruczyć ustanowić się mającym c. k. kierownictwom.

Roboty przygotowawcze w tym celu tudzież przygotowywanie nowych instrukcyi służbowych jest w toku.

C. k. Namiestnik:
Potocki, w. r.

Przypomnienie prezydyalne Nr. 17. w sprawie utworzenia c. k. kierownictw budowy dla regulacji rzek kanałowych.

Po myśli §. 18. rozporządzenia wykonawczego do ustawy krajowej z dnia 18. września 1901 dz. u. kr. Nr. 103. o wykonaniu regulacji rzek w Królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, ogłoszonego obwieszczeniem c. k. Namiestnictwa z dnia 21. kwietnia 1904 l. 40 223 dz. u. kr. Nr. 52, zarządzam dla regulacji rzek, wymienionych w §. 1. lit. A. punkt 1., 2., 3., 4., 6., 7. i 8. wspomnianego rozporządzenia, utworzenie następujących c. k. Kierownictw budowy, podległych bezpośrednio c. k. Namiestnictwu, a mianowicie:

A). Na rachunek funduszu państwowego i krajowego, utworzonego ustawą z dnia 18. września 1901 dz. u. kr. Nr. 103.

Grupa rzek A.

I. C. k. Kierownictwo budowy dla regulacji Raby z siedzibą w Bochni, które obejmie całą Rabę od Lubienia aż do ujścia do Wisły.

Do kierownictwa tego przydzielam:

- 1) C. k. starszego inżyniera, Franciszka Dutkowskiego, jako kierownika budowy, a nadto urzędników technicznych;
- 2) c. k. inżyniera Maksymiliana Koszlę;
- 3) c. k. adjunkta budownictwa Zygmunta Woroszyńskiego.

II. C. k. Kierownictwo budowy dla regulacji Stryja z siedzibą w Stryju, które obejmie cały Stryj od Turki do ujścia i ujście Oporu.

Do Kierownictwa tego przydzielam:

- 1) C. k. starszego inżyniera Zygmunta Machniewicza, jako kierownika budowy, a nadto urzędników technicznych.
- 2) c. k. inżyniera Karola Peszkowskiego;
- 3) c. k. adjunkta budownictwa Leonarda Kwaka.

III. C. k. Kierownictwo budowy dla regulacji Bystrzycy nadwórniańskiej, sołotwińskiej i Bystrzycy połączonej z siedzibą w Stanisławowie, które obejmie Bystrzycę nadwórniańską od Zielonej, Bystrzycę sołotwińską od Sołotwiny i Bystrzycę połączoną, do ujścia do Dniestru.

Do Kierownictwa tego przydzielam:

- 1) C. k. inżyniera Jakóba Malinowskiego, jako kierownika budowy, a nadto urzędników technicznych;
- 2) c. k. adjunkta budownictwa Edwarda Bronarskiego;
- 3) c. k. praktykanta budownictwa Stefana Hryniuka.

B). Na rachunek funduszu wyłącznie państwowego i funduszu państwowego wspólnie z krajowym, utworzonych ustawą z dnia 18. września 1901 dz. u. kr. Nr. 103.

Grupa rzek A. i B.

I. C. k. Kierownictwo budowy dla regulacji Wisłoki z siedzibą w Dębicy, które obejmie całą Wisłokę od Żmigrodu, aż do ujścia do Wisły.

Do kierownictwa tego przydzielam:

- 1) C. k. radcę budownictwa Jana Kawęckiego, jako kierownika budowy, a nadto urzędników technicznych;
- 2) c. k. inżyniera Jakóba Lieblinga;
- 3) c. k. praktykanta budownictwa Mieczysława Jasińskiego.

II. C. k. Kierownictwo budowy dla regulacji Dunajca z siedzibą w Nowym-Sączu, które obejmie na razie, aż do utworzenia Ekspozytur w Starym-Sączu i w Tarnowie, cały Dunajec od Nowego Targu aż do ujścia Łososiny (km. 71), tudzież Poprad.

Do Kierownictwa tego przydzielam:

- 1) C. k. radcę budownictwa Romana Bielańskiego, jako kierownika budowy, a nadto urzędników technicznych;
- 2) c. k. inżyniera Józefa Jarosławieckiego;
- 3) c. k. adjunkta budownictwa Antoniego Langerera;
- 4) c. k. adjunkta budownictwa Stanisława Münnicha;
- 5) c. k. praktykanta budownictwa Władysława Korneckiego.

III. C. k. Kierownictwo budowy dla regulacji Sanu z siedzibą w Przemyśle, które obejmie, aż do utworzenia Ekspozytury w Dynowie, cały San od Liska aż do ujścia Wisłoka do Sanu (km. 91), tudzież Wiar od Nizankowiec do ujścia.

Do Kierownictwa tego przydzielam:

- 1) C. k. starszego inżyniera Teofila Dujanowicza, jako kierownika budowy, a nadto urzędników technicznych;
- 2) c. k. inżyniera Stanisława Borelowskiego;
- 3) c. k. inżyniera Franciszka Południewskiego;
- 4) c. k. adjunkta budownictwa Stanisława Tychoniewiczza;
- 5) c. k. adjunkta budownictwa Karola Haczewskiego.

Istniejący obecnie przy c. k. Starostwie w Nisku Oddział budowniczy zostaje zwinięty i zamieniony na Ekspozyturę c. k. Kierownictwa budowy dla regulacji Sanu z siedzibą w Nisku, która obejmie San od ujścia Wisłoka w km. 91, aż do ujścia do Sanu (km. 0), tudzież Tanew od granicy Państwa do ujścia.

Do Ekspozytury tej przydzielam :

- 1) C. k. inżyniera Bronisława Leśniaka, jako kierownika Ekspozytury, a nadto urzędników technicznych;
 - 2) c. k. adjunkta budownictwa Władysława Bigo;
 - 3) c. k. adjunkta budownictwa Bolesława Chmielewskiego;
 - 4) c. k. adjunkta budownictwa Franciszka Guziakiewicza.
- Nadzór nad Ekspozyturą sprawuje c. k. Kierownictwo budowy dla regulacji Sanu w Przemyślu.

C). Na rachunek budownictwa państwowego.

C. k. Kierownictwo budowy dla regulacji Dniestru z siedzibą w Stanisławowie, które obejmie, aż do utworzenia Ekspozytury w Zaleszczykach, Dniestr od Żurawna aż do ujścia Strypy (km. 314 do 167⁵).

Do Kierownictwa tego przydzielam :

- 1) C. k. starszego inżyniera Karola Czechowicza, jako kierownika budowy, a nadto urzędników technicznych;
- 2) c. k. inżyniera Stanisława Lorsche;
- 3) c. k. inżyniera Stanisława Ryszkę;
- 4) c. k. adjunkta budownictwa Władysława Heyzmana;
- 5) c. k. adjunkta budownictwa Wiktora Pirgo.

C. k. Starostwa, które mają obecnie w administracji powstałe wskutek dotychczasowych regulacji odsypiska i plantacye wiklin, mają je oddać, bez względu na to, czy one są własnością funduszu wodnego, czy drogowego, w zarząd dotyczących Kierownictw budowy względnie Ekspozytur. Oddanie to ma nastąpić przez spisanie protokołu.

C. k. Namiestnictwo wyda osobne zarządzenia co do ewentualnych zmian w Sekcyach nadzoru rzek i rozdziału zakresu służbowego gajowych.

Względem utworzenia przewidzianych w §. 18. powołanego rozporządzenia wykonawczego Ekspozytury Kierownictwa budowy w Tarnowie, tudzież Ekspozytury budowy dla Dniestru w Zaleszczykach wydam później w razie potrzeby stosowne zarządzenia.

Dotychczasowe Oddziały budownicze przy c. k. Starostwach w Bochni, Nowym-Sączu, Przemyślu, Stryju i Stanisławowie pozostają nadal dla załatwiania spraw drogowych i architektonicznych.

Nowo utworzone c. k. Kierownictwa budowy i Ekspozytura w Nisku rozpoczną swą działalność z dniem 15. czerwca b. r.

C. k. Namiestnik:
Potocki, w. r.

Odpis reskryptu c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych do Pana c. k. Namiestnika we Lwowie z dnia 5. października 1903. L. 40561.

Mit dem Berichte vom 4. September 1903 Zl. 10859/pr. haben Eure Exzellenz zu meiner Kenntnis gebracht, dass der galizische Landesansschuss beabsichtigt, dem Landtage den Entwurf eines Gesetzes, betreffend die Regulierungs- und Wildbachverbauungs-Arbeiten an mehreren, mit den zu schaffenden Wasserstrassen im Zusammenhange stehenden Flussstrecken Galiziens zur Beschlussfassung vorzulegen.

Nach diesem Entwurfe sollen einerseits die Oberläufe mehrerer im Gesetze vom 18. September 1901 L. G. Bl. Nr. 103 angeführten Flüsse und einige Seitenflüsse derselben sowie der obere Dniester mit dem Nebenflusse Strwiąż der Regulierung unterzogen, andererseits in den Wildbachgebieten mehrerer Flussläufe Verbauungs- und Aufforstungsarbeiten durchgeführt und die Kosten dieser sämtlichen Arbeiten zu 40% vom Lande, zu 60% vom Staate aus dem durch §. 8. Abs. 3. des Gesetzes vom 11. Juni 1901 R. G. Bl. Nr. 66. geschaffenen Spezial-Kredite (75,000.000 K) gedeckt werden.

Ich habe die Ehre, Eurer Exzellenz in dieser Angelegenheit den Standpunkt der Regierung im Nachstehenden bekannt zu geben.

Den Ausgangspunkt für die vom galizischen Landesausschusse eingeleitete legislative Aktion bildet die Annahme, dass das Königreich Galizien bei der Zuwendung aus dem oberwähnten Kredite gegenüber dem Königreiche Böhmen benachteiligt ercheine, indem Letzteres, bei kleinerem Flächenmasse einen wesentlich höheren Kreditsanteil erhalten habe, ausserdem aber die Regulierungsarbeiten nach dem böhmischen Landesgesetze nicht auf bestimmte Flussstrecken (Mittel und Unterläufe) wie in Galizien beschränkt worden seien.

Bei den Verteilung des mehrerwähnten Spezial-Kredites auf die im §. 5. Abs. 1. des Wasserstrassengesetzes genannten sechs Länder kann jedoch selbstverständlich weder die Einwohnerzahl noch der Flächeninhalt der betreffender Länder, respektive die Ausdehnung des Flussregulierungsgebietes in Betracht kommen, einzig und allein massgebend ist hier die in dieser gesetzlichen Bestimmung bezüglich der Zufuhr von Wasser und der Geschiebebewegung vorgesehene „besondere Bedeutung“ der Flussläufe für die Wasserstrassen, wornach der tatsächliche Bedarf der von diesem Gesichtspunkte aus notwendigen Bauherstellungen an den im Sinne dieser gesetzlichen Bestimmung qualifizierten Flussläufen in jedem Lande, respektive der damit verbundene Gesamtaufwand festzustellen ist.

Schon der Umstand, dass in Galizien zwölf Flüssen, in Böhmen dagegen 23 Flüssen und 7 Bächen die Gesetzlich vorgesehene „besondere Bedeutung“ für die Wasserstrassen mit Rücksicht auf die Wasserzufuhr und die Geschiebebewegung zukommt, macht den höheren Bedarf für Böhmen erklärlich.

Die besonderen topo- und orographischen Verhältnisse Böhmens bringen es mit sich, dass mit Rücksicht auf den innigen Zusammenhang einer Reihe von Flussregulierungen mit der Kanalisierung der Moldau und Elbe auch für einzelne Talsperren vor-

zusorgen sein wird, und dass auch Wildbachverbauungen an mehreren Wasserläufen in das Programm der nach §. 5. Abs. 1. W. Str. Ges. auszuführenden baulichen Herstellungen aufgenommen worden sind.

Es kommt hier eben der wesentliche Unterschied in Betracht, welcher darin liegt, dass für Böhmen das Wasserstrasengesetz (§. 1. lit. b. und c.) die Kanalisierung bedeutender Flussstrecken der Moldau und der Elbe vorsieht, während bei der in Galizien auszuführenden schiffbaren Verbindung (§. 1. l. d. W. Str. Ges.) des Donau-Oder-Kanales mit der Weichsel und dem Dniester die Kanalisierung eines Flussschlauches selbst nicht in Aussicht genommen worden ist.

Es ist nun einleuchtend, dass bezüglich der Zufuhr von Wasser und der Geschiebebewegung die Einwirkung von in den kanalisierten Flussschlauch einmündenden Seitenzuflüssen auf diesen letzteren eine ganz andere ist, und weitergehende bauliche Massnahmen erfordert, als dies bei der Uebersetzung des Unter- oder Mittellaufes eines Flusses durch einen Schiffahrtskanal der Fall ist.

Der galizische Landesausschuss geht übrigens von einer nicht zutreffenden Voraussetzung aus wenn er meint, dass die Oberläufe sämtlicher im §. 2. des böhmischen Landesgesetzes aufgezählten Flüsse der Regulierung unterzogen werden sollen und dass eine systematische Verbauung sämtlicher Wildbäche im Einzugsgebiete dieser Flüsse geplant wird.

Wenn auch über Wunsch der Landesvertretung von Böhmen bei Anführung der in die Regulierungsaktion fallenden Flüsse im §. 2. eine nähere Bezeichnung der zu regulierenden Strecken (wie sie das galizische Gesetz bei allen zwölf Flussläufen anwendet) unterblieben ist, so ergibt sich doch aus den vorausgegangenen Verhandlungen und der zu Grunde gelegten Kostenberechnung, dass auch in Böhmen nur die Regulierung von Teilstrecken, welche eben erst in dem auszuarbeitenden General-Programme näher bezeichnet werden sollen, (§. 3. al. 2. des böhm. Landes-Gesetzes), in Aussicht genommen wird.

Dass auch im Königreiche Böhmen mit Zuhilfenahme des staatlichen Beitrages aus dem 75 Millionen-Kredite nicht die ganzen Strecken der im §. 2. des böhmischen Flussregulierungs-Gesetzes namhaft gemachten Flüsse, sondern nur Teilstrecken dieser Flüsse zu regulieren sind, ergibt sich mit noch grösserer Deutlichkeit aus der Tatsache, dass einige der im §. 2. angeführten Gewässer auf Grund des Meliorationsgesetzes vom 30. Juni 1884, R. G. Bl. Nr. 116, beziehungsweise spezieller Landesgesetze der Regulierung bereits zugeführt worden sind.

So ist die Regulierung der Cidlina im Jičiner Bezirke auf Grund des Landesgesetzes vom 3. August 1898, L. G. Bl. Nr. 57 schon vollendet, die Regulierung desselben Flusses im Bezirke Pödebrad auf Grund des Landesgesetzes vom 26. Juni 1903. L. G. Bl. Nr. 112 im Zuge; der Goldbach ist in den Gemeindegebieten von Gross-Otschebau und Flöhau auf Grund der Landesgesetze vom 25. April 1893, L. G. Bl. Nr. 38 und vom 12. Mai 1896. L. G. Bl. Nr. 29, die Iser in der Gemeinde Jablonec auf Grund des Landesgesetzes vom 9. Juli 1894 L. G. Bl. Nr. 59 reguliert und endlich die Regulierung des Rakonitzer Baches in der Gemeinde Rakonitz durch das Landesgesetz vom 28. Juni 1903 L. G. Bl. Nr. 114 finanziell sichergestellt worden.

Ich mache speziell darauf aufmerksam, dass einige der zitierten Gesetze erst nach Erlassung des Flussregulierungsgesetzes vom 13. Februar 1903 zu Stande gekommen sind.

Wildbachverbauungen sind in diesem letzteren bei einer Reihe von Flussläufen Böhmens gar nicht, bei anderen aber überhaupt nur in eventum vorgesehen und sollen insofern sie sich als nach §. 5 Abs. 1. W. Str. G. zu qualifizierende Unternehmungen darstellen, nur ausnahmsweise dort zur Ausführung gelangen, wo sie sich als unerlässlich erweisen werden.

Sonst verbleibt es selbstverständlich auch für Böhmen bei der Regel der speziellen Sicherstellung der Wildbachverbauungen unter Anwendung der Bestimmungen des Gesetzes vom 30. Juni 1884, R. G. Bl. Nr. 116.

Der galizische Landesausschuss, welcher die Vorteile des böhmischen Landesgesetzes sehr überschätzt, scheint andererseits jene besondere, keinem anderen Lande zu Teil gewordenen Begünstigung, welche das galizische Landesgesetz im §. 3 birgt, nicht genügend gewürdigt zu haben.

Nach dieser Bestimmung werden bedeutende Strecken der Flüsse Dunajec (Zgłobice-Neusandez), Wisłoka (Mielec-Jasło) und San (Skład solny Sanok) von zusammen 305 Km. mit einem Kostenaufwande von rund 20,000.000 K ausschließlich auf Staatskosten reguliert, und nach Ablauf der Bauzeit von der Staatsverwaltung übernommen. (§.7.)

Die künftigen, jedenfalls sehr bedeutenden Erhaltungskosten lassen sich vorläufig noch gar nicht übersehen, das vorerwähnte Zugeständnis bringt es aber mit sich, dass das Land Galizien an den Gesamtkosten der im §. 2. vorgesehenen Flussregulierungen (rund 58·6 Mill. K) tatsächlich nicht wie Böhmen und Mähren mit 40% zu 60%, sondern lediglich mit 26·4% partizipiert, während der Staat rund 73·6% des Gesamtaufwandes leistet.

Auf diese Weise beträgt der Aufwand, welchen das Land Galizien in der Zeitperiode 1904 bis 1912 abzustatten hat, nur 6,962.400 K gegenüber dem Staatsaufwande von Rund 19·4 Mill. K.

Wollte man das hiernach bei Galizien tatsächlich platzgegriffenen Beitragsverhältnis von 26·4% (Landesbeitrag) zu 73·6% (Staatsbeitrag) zu Gunsten Böhmens anwenden, dann würde sich gegenüber dem pro 1904 bis 1912 aus Landesmitteln gewidmeten Beitage vom 25,000.000 K ein Staatsbeitrag von 69,650.000 K ergeben, während das böhmische Landesgesetz (§. 5) den Staatsbeitrag aus dem Flussregulierungs-Kredite lediglich mit 35,000.000 K neben einem Meliorationsfondsbeitrage von 3,000.000 K normiert.

Nicht unerwähnt kann bleiben, dass bei den im Jahre 1901 mit den Vertretern Galiziens abgeführten Verhandlungen die Einbeziehung der zur Regulierung bestimmten 12 Flüsse nach ausdrücklich festgesetzten Teilstrecken in die Regulierungsvorlage (§. 2) im gegenseitigen Einvernehmen vorgenommen wurde und dass die Verweisung etwa notwendiger Regulierungen der Oberläufe und Verbauungen im Quellengebiete sowie die analogen baulichen Massnahmen an den Nebenflüssen auf den sogenannten „Meliorationsweg“ (§. 14) mit voller Ueberlegung und im gegenseitigen Einverständnis erfolgt ist.

Auch bei den Verhandlungen des galizischen Landtages im Juli 1901 über die Flussregulierungsvorlage ergaben sich bezüglich der Frage, welchen Flüssen und Flussstrecken die im §. 5 Abs. 1. des W. Str. G. vorgesehene „besondere Bedeutung“ für die Wasserstrassen zukomme, keine Diferenzen und wurden gegen die diesfalls getroffenen Feststellungen der Regierungsvorlage keinerlei Einwendungen erhoben.

Die Anregung einiger Abgeordneten, die Regulierung auf die Oberläufe der Flüsse Wisłok, Wiar und San (§. 2. Post 4, 5 und 12 des Landes-Gesetzes) auszudehnen, hat aber der Landtag durch die Fassung der Resolution ad B 2. gerade auf den im §. 14 des Landesgesetzes vorgesehenen Weg verwiesen und damit schon damals zugegeben, dass die Regulierung der Oberläufe der im §. 2 genannten Flüsse über die daselbst bezeichneten Grenzpunkte hinaus nicht in den Ramen der nach §. 5. Abs. 1. W. Str. Ges. durchzuführenden Regulierungsaktion falle.

Des Weiteren muss hervorgehoben werden, dass das inzwischen promulgierte mährische Flussregulierungsgesetz vom 10. Februar 1903. L. G. Bl. Nr. 27 auch nur bestimmte Flussstrecken (Unter- und Mittelläufe) für die Regulierung in Aussicht nimmt und bezüglich der Oberläufe und der allen falls erforderlichen Verbauungen in den Quellengebiete ähnlich, wie das galizische Gesetz (§. 14) auf die Vorsorge im Wege besonderer Landesgesetze hinweist, (§. 11) wobei noch zu bemerken kommt, dass zur Zeit der Beschlussfassung des mährischen Landtages die für Böhmen vorbereitete Vorlage bereits bekannt war und der Landesvertretung Mährens, welche die für die Flussregulierungen in Böhmen in Betracht kommenden besonderen Verhältnisse zu würdigen wusste, keinen Anlass bot, weitergehende Ansprüche zu stellen.

Was nun speziell die vom galizischen Landesausschusse jetzt in Betracht gezogene Regulierung von Flussstrecken betrifft, so ist, wenn es sich um deren Behandlung nach dem Wasserstrassengesetze handelt, nach §. 5. dieses Gesetzes zu untersuchen, ob dieselben mit dem in Galizien auszuführenden Schifffahrtskanale (§. 1 d) ein einheitliches Gewässernetz bilden und, sei es wegen der Zufuhr von Wasser, sei es mit Rücksicht auf die Geschiebebewegung für die gedachte Wasserstrasse „besondere Bedeutung“ besitzen.

Der kompetente Ausspruch hierüber steht dem mit der Ausführung der Wasserstrassen betrauten Handelsministerium, beziehungsweise der Direktion für den Bau der Wasserstrassen zu.

Nun hat diese Direktion bereits bei einem früheren Anlasse zu den im §. 2 des galizischen Landesgesetzes vom 18. September 1901 projektierten Flussregulierungen Stellung genommen und sich dahin ausgesprochen, dass die in dem zitierten Landesgesetze zur Regulierung vorgesehenen Flusslängen, soweit dies im gegenwärtigen Zeitpunkte beurteilt werden kann, im Interesse der in Galizien zu errichtenden Wasserstrasse genügen werden. Da jedoch dermalen von dieser Wasserstrasse nur für die Strecke Oderberg-Krakau das Projekt festgelegt erscheint, während für die weitaus grössere Strecke derselben, das ist von Krakau bis zum Dniester blos vorläufige auf die Tracenführung bezügliche Studien vorliegen, wird es nach der Anschauung der genannten Direktion noch eingehender technischer Erhebungen bedürfen, und mit Zuverlässigkeit feststellen zu können, welche von den jetzt seitens des galizischen Landesauschusses beantragten Regulierungs- und Verbauungsarbeiten sich vom Standpunkte des Wasserstrassen-Unternehmens etwa noch als notwendig herausstellen werden.

Unter diesen Umständen fehlt für die Subsummierung der gedachten Arbeiten unter die Bestimmung des §. 5. Abs. 1. W. Str. Ges. beziehungsweise für die teilweise Uebarnahme der bezüglichen Kosten auf den Spezial-Kredit des §. 8. Abs. 3 l. c. dermalen die gesetzliche Handhabe.

Insoferne Eure Exzellenz in dem Berichte vom 4. September d. J. Zl. 10.959/pr. die durch die diesjährige Hochwasserkatastrophe im Weichselgebiete verursachten Verwüstungen und Entartungen der Wasserläufe mit besonderem Nachdrucke als einen Hauptgrund für die Einbringung der vom Landesauschusse vorbereiteten Gesetzesnovelle geltend machen, muss ich dem gegenüber bemerken, dass zwar die Regierung die Notwendigkeit der beschleunigten Vornahme von weiteren, über den Rahmen des Landesgesetzes vom 18. September 1901 hinausgehenden Flussregulierungen und von Wildbachverbauungen in Galizien rückhaltlos anerkennt und den diesfalls sukzessive zu realisierenden Bestrebungen der Landesvertretung ihre ferdernde Mitwirkung voll angedeihen lassen wird, dass aber die Rücksichtnahme auf die Folgen der heurigen Hochwasserkatastrophe so beklagenswert diese letzteren auch sind, doch nicht die Handhabe dazu bieten kann, von jenen Voraussetzungen abzusehen, von welchen das Gesetz (§. 5. Abs. 1. W. Str. Ges.) die Heranziehung des im §. 8 Abs. 3 vorgesehenen Spezialkredites (75,000.000 K) zu Zwecken von Flussregulierungen abhängig gemacht hat.

Bei den dargestellten Verhältnissen ist die Regierung, so begreiflich sie den Wunsch des galizischen Landesauschusses findet, die Regulierungs- und Wildbachverbauungs-Arbeiten im Lande in erschöpfender Weise sichergestellt zu sehen, doch zu ihrem lebhaftesten Bedauern dermalen nicht in der Lage, der in der Novelle des Landesauschusses vorgeschlagenen Erweiterung der Flussregulierungsaktion durch die Neuaufnahme einer ganzen Reihe taxativ aufgezählter Flussregulierungen und Wildbachverbauungen mit einem im vorhinein bestimmten Gesamtaufwande von 28,138.000 K zuzustimmen.

Diesfalls heehre ich mich Eure Exzellenz darauf aufmerksam zu machen, dass eine überhastete Behandlung jener technisch noch nicht geklärten Angelegenheit nicht nur vom staatsfinanziellen Gesichtspunkte bedenklich sondern meines Erachtens auch gar nicht einmal im Interesse des Landes Galizien gelegen wäre.

Obschon nämlich die Regulierung der im Landesgesetze vom 18. September 1901 aufgezählten Flüsse in ihrem ganzen regulierungsbedürftigen Strecken bereits landesgesetzlich geregelt ist, und zwar teils durch Subsumierung unter das Wasserstrassengesetz (§§. 2 ff. des L. Ges.) teils durch Verweisung auf den Meliorationsweg (§. 14 ebenda) will sich doch die Regierung der Erwägung nicht verschliessen, dass eine in einem späteren Zeitpunkte, das ist nach dem Abschlusse der Verhandlungen in den übrigen Ländern und nach Beendigung der notwendigen technischen Erhebungen vorzunehmende Revision des obgedachten Landesgesetzes gerechtfertigt und zulässig erscheinen kann.

Diese Revision hatte darin zu bestehen, dass, im Sinne und Geiste des Wasserstrassengesetzes, jene Regulierungsarbeiten und nach Umständen auch Wildbachverbauungen, welchen über den Rahmen der nach der dermaligen Fassung des §. 2. des Landesgesetzes begrenzten Regulierungsaktion hinaus nach den von der Direktion für den Bau der Wasserstrassen zu pflegenden Erhebungen die im §. 5 Abs. 1. W. Str. Ges. hervorgehobene „besondere Bedeutung“ für die galizischen Wasserstrassen zuzuerkennen sein wird, in den zu ergänzenden §. 2 einbezogen werden und dass, unter Fest-

haltung an dem im §. 3 normierten Verteilungsschlüssel (Staat 60%, Land 40%) im §. 4 die den neu einzubeziehenden Arbeiten entsprechenden erhöhten Beitragsziffern festgestellt werden. Selbstverständlich hat sich der in der Zeitperiode bis 1912 aus dem im §. 8 Abs. 3 des Gesetzes vom 11. Juni 1901, R. G. Bl. Nr. 66, für Flussregulierungen bestimmten Kredite eventuell zu leistende Mehraufwand innerhalb der Ziffer des verfügbaren Kreditrestes zu halten.

Insoferne Eure Exzellenz der Befürchtung Ausdruck verliehen haben, dass im Falle der Anwendung der Bestimmungen des Reichsgesetzes vom 30. Juni 1884 R. G. Bl. Nr. 116, auf die in der Novelle des Landsausschusses vorgesehenen Unternehmungen der staatliche Meliorationsfond schwerlich genügen werde, um die mit den erwähnten Bauarbeiten verbundenen Auslagen, insoweit sie den Staat treffen, bestreiten zu können, bin ich in der Lage, darauf hinzuweisen, dass seit Erlassung des Gesetzes vom 24. Jänner 1902 R. G. Bl. Nr. 28 begründete Klagen über die Insuffizienz des Meliorationsfondes nicht erhoben wurden, dieser Fond viel mehr, beim Vorhandensein der gesetzlichen Voraussetzungen, den notwendigen und dringlichen Unternehmungen regelmässig die im Gesetze vorgesehene Unterstützung angedeihen lassen konnte, zumal in letzter Zeit bei Unternehmungen von grösserem Umfange der Weg eingeschlagen wurde, dass der den Meliorationsfond treffende Kapitalsaufwand durch Aufnahme eines Anlehens beschafft und dieser Fond alljährlich aus seiner Dotation nur die zur Verzinsung und auf einen längeren Zeitraum gestellten Tilgung dieses Kapitals erforderlichen Beträge leistet.

Die Berichtsbeilagen folgen zurück.

Koerber m. p.

O d p i s

odezwę Wydziału krajowego z dnia 18. marca 1904 LW. 110.803 do c. k.

Prezydum Namiestnictwa we Lwowie.

Reskryptem z dnia 5. października 1903 l. 40.561 intymowanym tamtejszą odezwą z dn. 22. listopada 1903 l. 12.945/pr. oznajmiło c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych, że na razie nie może się zgodzić na proponowaną przez Wydział krajowy nowelę do ustawy z dnia 18 września 1901 Dz. u. kr. Nr. 103, wedle której akcja koło regulacji rzek kanałowych miałyby być rozszerzoną na dalsze przestrzenie tych rzek i na zabudowanie potoków górskich kosztem 28,138.000 K, przyczem zaznaczyło to Ministerstwo, że rewizya galicyjskiej ustawy o regulacji rzek kanałowych może być usprawiedliwioną i dopuszczalną dopiero po ukończeniu rokowań w innych krajach koronnych i przeprowadzeniu badań przez Dyrekcyę dla budowy dróg wodnych.

Ponieważ Wydział krajowy przyjął za podstawę wspomnianej noweli, czeską ustawę regulacyjną, przytoczyło c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych na uzasadnienie swego stanowiska:

I. że przy rozdziale kredytu 75,000.000 K, z którego przeznaczyło 35,000.000 koron dla Czech, kraju mniejszego od Galicyi, kierowało się potrzebą regulacji i zabudowań, która w Czechach jest większą, gdyż tam Łaba i Weltawa mają być kanalizowane i od noszenia żwiru ochronione, podczas gdy w Galicyi mają być budowane sztuczne kanały;

II. że w Czechach nie mają być regulowane i zabudowywane wszystkie dopływy rzek w ustawie wymienionych;

III. że w Galicyi niektóre przestrzenie rzek mają być objęte w całości na państwowy fundusz kanałowy, co w Czechach nie ma miejsca;

IV. że w rokowaniach z c. k. Rządem zgodzili się zastępcy Galicyi na regulacyę tylko części rzek stanowiących wspólną sieć wodną z kanałami spławnymi, a na pominięcie regulacji górnych przestrzeni tych rzek i zabudowań potoków górskich, zaś Sejm krajowy przyjął te postanowienia projekta bez zmiany.

Dalej podniosło c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych, że w ustawie morawskiej przewidziano także regulacyę tylko pewnych przestrzeni rzek (biegów dolnych i środkowych), oraz że brak dotychczas decydującego orzeczenia c. k. Dyrekcyi dla budowy dróg wodnych co do proponowanego przez galic. Wydział krajowy rozszerzenia akcji regulacyjnej na górne przestrzenie rzek i na zabudowanie potoków górskich, która to Dyrekcyja nie przeprowadziła dotychczas szczegółowych badań dla kanału łączącego Wisłę z Dniestrem.

Odnosnie do powołanego reskryptu ministeryalnego pozwalamy sobie przedłożyć następujące uwagi:

ad I.

Całkiem słusznie podnosi c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych, że przy rozdziale kredytu 75,000.000 koron w okresie 1904—1912 decydującem jest postanowienie §. 5. państwowej ustawy kanałowej, wedle którego przy pomocy tego kredytu mają być regulowane te rzeki („Flusse“), które z kanałami względnie z rzekami

mającymi się skanalizować stanowią wspólną sieć wodną i czy to dla doprowadzenia wody, czy też ze względu na ruch żwiru posiadają szczególniejsze znaczenie dla dróg wodnych, objętych ustawą kanałową. Z postanowienia więc ustawy wynika, że przy pomocy funduszu kanałowego mają być regulowane rzeki, które stanowiąc będą drogi dowozowe do kanałów (n. p. przy transporcie drzewa, gdyż inaczej nie można rozumieć wspólnej sieci wodnej), z których będzie pobierana woda dla zasilania kanałów lub które w razie gdyby nie były uregulowane, oddziaływałyby szkodliwie na drogi wodne z powodu ruchu żwiru. To szkodliwe zaś oddziaływanie objawiać się może w dwóch kierunkach, mianowicie przez uszkodzenie korpusu kanału, zbudowanego w nasypie, przez rzekę żwir prowadzącą a przepływającą pod kanałem, lub też przez zasypanie żwirem kanałów alimentacyjnych doprowadzających wodę do dróg wodnych (kanałów sztucznych, jak w Galicyi, na Szlązku, na Morawie i w Austryi dolnej, lub skanalizowanej Łaby i Wełtawy w Czechach).

Otóż zdaniem Wydziału krajowego nie zastosowano ściśle tego postanowienia ustawy ani do Czech, ani do Galicyi, lecz interpretowano je zbyt liberalnie i przychylnie dla Czech, a niekorzystnie dla Galicyi.

I tak przedewszystkiem uwzględniono w galicyjskiej ustawie regulacyjnej zgodnie z definicyą państwową ustawy kanałowej tylko wyłącznie rzeki „Flüsse“ które przekraczać ma kanał spławny Odra-Wisła-Dniestr, i to w liczbie 12, przyczem jednak pominięto zupełnie bardzo ważną rzekę Wisznę o dorzeczu 1.151 km², z której kanał San-Dniestr pobierać będzie wodę, a która z kanałem spławnym stanowi wspólną sieć wodną.

Natomiasz w Czechach przewidziano regulacyę 32 i to nie rzek w rozumieniu państwowej ustawy kanałowej, lecz wód płynących „Flussläufe“, jak się wyraża powołany na wstępie reskrypt ministerjalny, a nadto oprócz tych 32 rzek i potoków zapewniono w ustępie 20. i 21. §. 2. czeskiej ustawy regulacyjnej dalsze regulacye i zabudowania mniejszych dopływów Wełtawy i Łaby, a w miarę rozporządzalnych środków i potrzeby regulacyi innych wód płynących, dla których wygotowano projekty („für deren Regulierung fertige Projecte vorliegen“).

Do takich mniejszych wód płynących wyszczególnionych w czeskiej ustawie regulacyjnej, które się nie dadzą podciągnąć pod postanowienie państwowej ustawy kanałowej, należą:

1. tak zwana „Mała Łaba“,
2. Upa z dorzeczem 513 3 km²,
3. Dedina z dorzeczem 301.5 km²,
4. Doubrawa z dorzeczem 621.8 km²,
5. Klenica z dorzeczem 170 km²,
6. potok kamienicki z dorzeczem 210 km²,
7. potok chrzybski z dorzeczem 66 km²,
8. potok Złoty (Goldbach) z dorzeczem 484.7 km²,
9. potok Kaczak z dorzeczem 265 km²,
10. potok Litawka z dorzeczem 630 km²,
11. potok Rakonicki z dorzeczem 363.9 km²,
12. potok Botycza z dorzeczem 125 km²,
13. potok Motolski z dorzeczem 15 km².

Nadto regulacya całego szeregu tych potoków nie ma na celu ani powstrzymanie żwiru od dróg wodnych, (Łaby i Wełtawy), które położone są w znacznej odległości od tych potoków, ani też utworzenia dróg dowozowych przez uszluszenie lecz wyłącznie ma na celu interesy kultury krajowej, (ochronę od zalewu, osuszenie i nawodnienie), lub poparcie przemysłu (wytworzenie siły wodnej dla celów przemysłowych i elektrycznych przez budowę rezerwoarów), jak n. p.:

1. w dorzeczu górnej Łaby i Upy dostarczenie wody ze zbiorników górskich dla zakładów przemysłowych i dla nawodnienia, oraz ochronę od zalewu gruntów i domów — niemniej też zalesienie 1 508 hektarów w domenie Starkenbach (powiat Starkenbach i Hohenelbe);

2. ochronę od powodzi w dorzeczu Orlicy;

3. ochronę od zalewu, osuszenie i nawodnienie w dorzeczu Dediny.

Celem regulacyi Dediny ma być wedle sprawozdania komisji dla robót publicznych Sejmu czeskiego:

„1. Die schädlichen Sommerüberschwemmungen der im Dedina-Thale liegenden Grundflächen hintanzuhalten;

2. Die Wiesendüngungen bei Hochwässern durch Colmation zu ermöglichen ;
 3. Systematische Entwässerung und
 4. Systematische Berieselung aller im Dedina-Thale liegenden Wieseflächen in der Zeit der intensivsten Gräserentwicklung, nämlich vor der Blüte“.
 4. ochronę od wylewów i asanacją miast Chrudim i Pardubic w dorzeczu Chrudymki;
 5. ochronę od wylewów, oraz zużytkowanie wody do nawodnienia i dla celów przemysłowych w dorzeczu Doubrawy;
 6. powstrzymanie wylewów Stofańskich i odwodnienie gruntów w dorzeczu Cydliny;
 7. ochronę od wylewów, odwodnienie i nawodnienie gruntów w dorzeczu Izery.
- W motywach sejmowej komisji czeskiej dosłownie powiedziano: „Als leitender Gedanke bei Ausführung der projectierten Regulierung soll die Rücksicht auf die landwirthschaftlichen Interessen vorangehen...“);
8. ochronę od wylewów (między innymi Młodego Bolesława) i melioracją (odwodnienie i nawodnienie) 6.180 ha kosztem 4 346.492 kor.) w 25 gminach w dorzeczu potoku Klenicy;
 9. ochronę od powodzi w dorzeczu Ohrzy (Eger) i potoku Złotego;
 10. budowę nowych jazów dla zakładów przemysłowych na potokach Kamienickim i Chrzybskim;
 11. budowę zbiorników na 50 milionów metrów sześciennych wody na górnej Wełtawie dla zmniejszenia wylewów, oraz dla wytworzenia siły wodnej do celów rolniczych, przemysłowych i elektrycznych;
 12. budowę zbiorników na rzece Malszy tak dla zasilenia Wełtawy w czasie posuchy, jak i dla celów rolniczych i przemysłowych;
 13. budowę zbiorników na rzece Otawie i dopływach (Ostrużna z 12 potokami i Blanica) dla zamagazynowania wody tak dla rzeki Otawy, jak i dla celów melioracyjnych, oraz zakładów fabrycznych;
 14. ochronę od powodzi w dorzeczu Berounki, co według opinii komisji sejmowej czeskiej jest wyłącznym celem tej regulacji;
 15. ochrona gruntów nadbrzeżnych w dorzeczu Litawki (dopływu Berounki), której regulacja na podstawie projektu biura melioracyjnego Rady kultury krajowej ma być podjęta kosztem 7 milionów koron wyłącznie w interesie kultury krajowej;
 16. melioracją 3.000 ha gruntów nad potokiem Rakonickim, dopływem Berounki, której kosztą oblicza wymienione biuro melioracyjne na 4.000.000 kor.;
 17. ochronę od wylewów miasta Pilzna, przez częściową regulację Berounki, Mży (Mies) i Radbuzy łącznej długości 355 km., której kosztą wraz z wykupnem młyna itp. urząd budowniczy miejski oblicza na 3,757.276 K.;
 18. ochronę i odwodnienie gruntów nad Mżą, której regulacja ma być podjęta dla uzyskania większego spadku przez sprostowanie;
 19. melioracją gruntów, a w szczególności nawodnienie 1.000 ha łąk nad Radbużą, której regulacja wedle projektu biura melioracyjnego ma być wykonaną szczególnie w interesie kultury krajowej („Die Regulierung der Radbuza ist besonders im Interesse der Landescultur zwischen Staal und Littitz nothwendig“);
 20. melioracją gruntów nad Uhlawą (Angel), (dopływem Radbuzy), której regulacja na długości 44 km. ma być podjęta w interesie siedmiu spółek wodnych wedle projektu biura melioracyjnego kosztem 7,300.000 koron;
 21. ochronę od zalewu ogrodów warzywnych nad potokiem Botycz i budowę rezerwoaru na tym potoku dla splukiwania cuchnących odpływów z browarów piwnych, oraz dla dostarczenia wody do podlewania ogrodów, które to roboty mają być wykonane na podstawie projektu biura melioracyjnego kosztem 1,753.000 K;
 22. ochronę gruntów i domów od zalewu w Smichowie, w którym to celu ma być wybrukowany kamieniem potok Motolski (o dorzeczu 15 km.²) na długości 9-14 km., oraz mają być zbudowane 3 zbiorniki u źródeł kosztem 800.400 K wedle projektu biura melioracyjnego i urzędu budowniczego miejskiego.

Jak z powyższego zestawienia okazuje się, inna zasada przyjęta została przy ułożeniu programu regulacji rzek kanałowych w Czechach, a inna w Galicyi, a mianowicie: w Czechach objęto programem wszystkie możliwe regulacje, zabudowania potoków, zalesienia, rezerwoary górskie, osuszenia i nawodnienia, które w znacznej części nie mają żadnego związku z drogami wodnymi i żadnego na te drogi nie wy-

wierają wpływu, w Galicyi zaś ograniczono regulację tylko do dolnych i środkowych części rzek, na których częściowe roboty w interesie spławu przeprowadzano przez lat dwadzieścia przy pomocy państwa i kraju, nie uwzględniając ani przedłożenia rządowego o regulacji rzek galicyjskich z r. 1885, ani też niezbędnego dla utrzymania robót regulacyjnych, zabudowania źródlowisk rzek objętych programem.

Tem nierównomiernem traktowaniem a nie większą potrzebą i większą ilością wód w Czechach tłumaczy się też niekorzystny dla Galicyi wynik rozdziału kredytu 75-cio milionowego, z którego Galicya stanowiąca co do obszaru 41.4% interesowanych 6 krajów i posiadająca daleko więcej rzek górskich, aniżeli Czechy, uzyskała zaledwie 25.86% (19,398 600 K), podczas gdy Czechy stanowiące 27.4% obszaru tych krajów uzyskały 44.66% (35,000.000 K), czyli prawie połowę.

Co się tyczy potrzeby regulacji górnych przestrzeni rzek kanałowych i zabudowania ich źródlowisk z jednej strony w Galicyi, gdzie będą budowane sztuczne kanały, z drugiej zaś strony w Czechach, gdzie będą kanalizowane dwie rzeki Łaba i Wełtawa, musimy podnieść, że uregulowanie górnych przestrzeni rzek kanałowych wraz z zabudowaniem i zalesieniem źródlowisk potrzebniejsze jest w Galicyi, aniżeli w Czechach z trzech powodów:

1. Wszystkie galicyjskie rzeki kanałowe (z wyjątkiem Tanwi, która przez Wydział krajowy przy układaniu programu regulacji wód w roku 1894 nie była brana w rachubę) wypływają z wysokich gór karpaccich i tatrzańskich, wskutek czego spad tych rzek i wpadających do nich potoków jest gwałtowniejszy, aniżeli w Czechach. I tak wysokość źródlowisk rzek galicyjskich wynosi ponad poziom morza: 809 do 1.557 m. u źródeł Soły, 1.725 m. u źródeł Skawy (Babia góra), 1.027 do 1.311 u źródeł Raby i dopływów, powyżej 2.000 m. do 2.663 m. u źródeł Dunajca i Popradu 717 do 885 m. u źródeł Ropy, 734 m. u źródeł Wisłoki, 502 m. (najniższy punkt, źródło dukielskie do 823 m. u źródeł Jasiołki, 849 m. u źródeł Wisłoka, 1.153 do 1.348 m. u źródeł Sanu, 933 m. u źródeł Dniestru, 1.123 do 1.405 m. u źródeł Stryja i Oporu, 1.291 do 1.443 m. u źródeł Świcy, 1.288 do 1.742 m. w dorzeczu Łomnicy, 1.679 m. w dorzeczu Bystrzycy sołotwińskiej i 1.792 m. (Bratkovsko) u źródeł Bystrzycy nadwórniańskiej.

Natomiast w Czechach największe wzniesienie działu wód u źródeł Łaby i Upy wynosi 1.603 m, nad poziom morza (przeszło 1.000 m. niższe od najwyższego punktu u źródeł Dunajca), w wysokości działu wód przedstawiają się, jak następuje: u źródlowisk Wełtawy: 749 do 1.372 m. na południowym zachodzie, 791 do 1.111 m. na południu, a 685 do 802 m. na wschodzie; u źródlowisk Łaby: 375 do 802 m. na południu, 649 do 958 m. na wschodzie, a 346 do 1.603 m. na północy; u źródlowisk Ohrzy (Eger): 499 do 936 m. na południowym zachodzie, 443 do 1.214 m. na północnym zachodzie, a 431 do 939 m. na południowym zachodzie (na działach wód Wełtawy).

2. Źródła galicyjskich rzek kanałowych położone są we formacji łatwo wietrzącego i miękkiego piaskowca karpacciego, który przy wezbraniach potoków ulega erozyi i dostarcza ogromnych ilości rumowiska rzekom, podczas gdy w Czechach przeważają nierównie więcej odporne skały pierwotne, z których potoki górskie nie nanoszą tak znacznych ilości żwiru do rzek czeskich. Stąd też daleko groźniejsze i częściejsze są powodzie w Galicyi aniżeli w Czechach, i wylewy rzek galicyjskich mogą iść w porównanie tylko z wylewami rzek alpejskich.

3. O ile chodzi o doprowadzenie wody do dróg wodnych i ochrony tych dróg przed zaszutrowaniem, to daleko ważniejsze i potrzebniejsze jest zabudowanie źródlowisk rzek mających dostarczyć wody kanałom spławnym, aniżeli zabudowanie źródlowisk dopływów rzek skanalizowanych.

Jak bowiem powszechnie wiadomo, żwir i rumowisko, które się wytwarzają u źródeł, ścierają się po drodze w każdej rzece, tak iż do głównego recypienta, w danym wypadku do Wełtawy i Łaby, dostaje się z dopływów tych 2 rzek głównych piasek i namul. a wyjątkowo tylko z jarów i potoków wpadających bezpośrednio do recypientów żwir z rumowiskiem. Z tego powodu dla spławu mającego się odbywać w Czechach Wełtawą i Łabą wyjątkowo tylko zachodzić może potrzeba zabudowań, a jeżeli je w ustawie czeskiej na tak wielką skalę przewidziano, to roboty te będą wykonane jeżeli nie wyłącznie, to przeważnie w interesie kultury krajowej i przemysłu.

Tymczasem do kanałów sztucznych prowadzonych w poprzek rzek ponad najwyższy stan wody musi być doprowadzana woda, o kosztownem pompowaniu bo-

wiem nie może być mowy naturalnym spadem z górnych partyj rzek kanałowych, gdzie właśnie te rzeki przy każdym wezbraniu toczą ogromne ilości żwiru, którym kanały alimentacyjne mogą być całkiem zasypane.

Ażeby więc stały dopływ wody do kanałów sztucznych zapewnić, nieodzowną jest koniecznością zabudowanie źródeł rzek, z których woda ma być pobierana, celem zatrzymania rumowiska w jarach górskich, niemniej też ustalenie szutrowisk w górnych partyjach tych rzek przez ubezpieczenie brzegów od zrywania.

Ta sama uwaga dotyczy także budowy zbiorników, które są potrzebniejsze przy budowie kanałów sztucznych, zasilanych wodą z górnych przestrzeni rzek o stosunkowo małym terenie opadowym, aniżeli przy kanalizacji rzek, w których ilość wody wzrasta z biegiem od góry w dół i gdzie się ma do dyspozycji całą ilość wody.

Dość tu wspomnieć, że dorzecze Wełtawy w najwyższym punkcie w Budziejowicach, dokąd ma sięgać kanalizacja, wynosi 2.865.4 km² i dochodzi pod Pragę do 26.945.5 km², a dorzecze Łaby w takim samym punkcie pod Jaromierzem poniżej ujścia Upy wynosi 1.224 km² i dochodzi pod Mielnikiem do 13.696 km², podczas gdy dorzecza Skawy i Soły, z których część tylko wody dla kanału Kraków - Dzieńdzice może być zabrana, wynoszą 838 km² (ujście Choczenki), względnie 1.131.4 km² (w Kobiernicach).

Na ten ważny wzgląd zwrócił też uwagę Wydział krajowy w tutejszej odezwie z d. 21. sierpnia 1903 l. 9.826.

ad II.

Jeżeli czeskim programem regulacyjnym nie zostały objęte całe górne przestrzenie rzek i zabudowania wszystkich potoków, to okoliczność ta nie może przemawiać za tem, ażeby w Galicyi zupełnie miały być wykluczone z programu regulacye jakichkolwiek górnych biegów rzek i zabudowania jakichkolwiek potoków górskich.

Wydział krajowy proponuje też w projektowanej noweli zgodnie z programem ułożonym wspólnie z c. k. Namiestnictwem tylko pewne ściśle oznaczone przestrzenie jedenastu rzek, bez rozszerzenia regulacyi aż do źródeł, oraz tylko te zabudowania potoków górskich w dorzeczu rzek kanałowych, które przez oddział leśnotekniczny c. k. Ministerstwa rolnictwa uznane zostały za nieodzownie potrzebne i dla których ten oddział wygotował już generalne projekty i przybliżone kosztorysy przesłane c. k. Namiestnictwu przy tutejszej odezwie z dnia 30. listopada 1902 roku l. 57.659.

Zaznaczamy tu, że właśnie na podstawie opinii wymienionego oddziału leśnoteknicznego nie uwzględniono w projekcie noweli do ustawy regulacyjnej zabudowań potoków górskich w dorzeczach: 1. Ropy, 2. Wisłoki, 3. Jasiołki, 4. Wiaru, 5. Strwiąża, 6. Oporu, 7. Świcy, tak iż te zabudowania, podobnie jak regulacye nie objętych nowelą przestrzeni rzek kanałowych i ich dopływów będą musiały być wykonane dopiero w bardzo długim, nie dającym się przewidzieć okresie czasu na podstawie państwowej ustawy melioracyjnej.

Ze przewidziany w noweli program uzupełniający regulacye rzek kanałowych nie idzie za daleko, dowodzi najdobitniej przedłożenie własne c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z projektem ustawy o regulacyi rzek galicyjskich, jakie wniesione zostało po pamiętnej powodzi w r. 1884 (alegat 1.025 stenogr. protokołów Izby posłów, IX. sesya), a które w §. 2. wymienia 13 rzek bez ograniczenia ich przestrzeni i obejmuje także zabudowania potoków górskich i zalesienia („mit Einschluß der Verbauung der gefährlichsten in diese Flüsse einmündenden Nebengewässer und der entsprechenden Aufforstungen in dem Gebiete dieser Flüsse“).

Obecnie po upływie lat dwudziestu stosunki w Karpatach i Tatrach wcale się nie poprawiły, lecz dewastacya lasów przybrała jeszcze większe rozmiary, a o szkodach, jakie wyrządzają dzięki potoki górskie w budowlach regulacyjnych, miało sposobność przekonać się c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych za pośrednictwem swego delegata bezpośrednio po powodzi w r. 1903 na rzece Sole, gdzie wykonane kosztem państwa i kraju budowle regulacyjne zostały zniszczone, a łożysko rzeki zasypane kamieniami i żwirem.

ad III.

Galicyjska ustawa regulacyjna przyjmuje wprawdzie koszta regulacji znacznych przestrzeni Dunajca, Wisłoki i Sanu wyłącznie na państwowy fundusz kanałowy (w sumie około 20,000.000 koron), co przy żadnej czeskiej rzece nie zachodzi, lecz postanowienie to nie jest wcale faworyzowaniem Galicyi („Begünstigung“), lecz przeniesieniem ciężaru i dotacyi wodnej administrowanej przez c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych na fundusz kanałowy administrowany przez c. k. Ministerstwo handlu.

Wskutek rezolucyi bowiem Sejmowej z dnia 12. lutego 1898 przyrzekło już było c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych reskryptem z dnia 17. marca 1899 l. 13.378 objąć pod pieczę państwa dalsze przestrzenie rzek spławnych, mianowicie: Dunajca od Zgłobiec do Nowego Sącza, Wisłoki od Mielca do Jasła i Sanu od Jarosławia do Sanoka stopniowo w miarę rozwijającego się spławu i postępu budowli w przestrzeniach dalszych pod pieczę państwa zostających.

Jeżeli więc c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych w r. 1901 zważyło ten ciężar ze swojej dotacyi wodnej na fundusz kanałowy, to nie można tego uważać za faworyzowanie Galicyi, lecz raczej za zarządzenie przynoszące ulgę skarbowi państwa, a niekorzystne dla akcji regulacyjnej, gdyż właściwy udział Galicyi w kredycie 75-milionowym na regulację rzek po wyłączeniu nakładu 8,955.000 koron na spławne przestrzenie Dunajca, Wisłoki i Sanu obliczać należy na 10,443.600 K.

Ponieważ 60% udział państwowego funduszu kanałowego w kosztach proponowanego przez Wydział krajowy uzupełnienia regulacji rzek kanałowych w okresie 1904 do 1912 wynosi 7,597.260 K, zatem udział ten znalazłby był w zupełności pokrycie w powyższej sumie 8,955.000 K przeznaczonej z funduszu kanałowego w zastępstwie dotacyi wodnej na regulację spławnych przestrzeni Dunajca, Wisłoki i Sanu.

Obliczenie procentowego udziału Galicyi w kosztach regulacji rzek kanałowych przeprowadzono w reskrypcie ministeryalnym i porównanie z udziałem Czech jest o tyle niedokładne, że w tem obliczeniu nie uwzględniono kosztów regulacji Wełtawy od Budziejowic do Pragi i regulacji Łaby od Jaromierza do Mielnika, która to regulacja, aczkolwiek w mniejszych rozmiarach aniżeli na innych rzekach, przy kanalizacji będzie przeprowadzoną. Do kosztów zaś tych robót regulacyjnych przyczynić się będzie fundusz krajowy czeski tylko 12 $\frac{1}{2}$ % datkiem w myśl § 1. państwowej ustawy kanałowej.

Dalsza niedokładność w obliczeniu zaszła z tego powodu, ponieważ w galic. ustawie regulacyjnej obciążono fundusz krajowy 40% datkiem na regulację stanowiących granicę z Węgrami przestrzeni Dunajca i Popradu, której koszta w sumie 1,284.000 K w myśl Najwyższego postanowienia z d. 30. października 1830 pokrywać ma wyłącznie skarb państwa (dotacya wodna c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych).

ad IV.

Co się tyczy rokowań, które według reskryptu ministeryalnego miały być przeprowadzone z zastępcami Galicyi, tudzież osiągniętego z tymi zastępcami porozumienia, według którego regulacja górnych przestrzeni rzek kanałowych i ich dopływów, tudzież zabudowanie źródlowisk miałyby być wykonane przy pomocy państwowego funduszu melioracyjnego w drodze osobnych ustaw, pozwalamy sobie zwrócić uwagę, że przed wniesieniem projektu ustawy do Sejmu w czerwcu 1901 nie były przeprowadzane żadne rokowania z Wydziałem krajowym ani też projekt ten nie był udzielony Wydziałowi krajowemu, pomimo że to wyraźnie przepisuje ustęp pierwszy §. 5. państwowej ustawy kanałowej.

I tak podczas gdy projekty ustaw o regulacji rzek kanałowych przedłożone zostały w Sejmach czeskim i morawskim po gruntownem zbadaniu sprawy i przeprowadzeniu rokowań c. k. Rządu z Reprezentacyami krajów jako wnioski Wydziałów krajowych dopiero w roku 1902, to projekt galicyjskiej ustawy regulacyjnej ułożony został dorywczo bez wiedzy Wydziału krajowego, tak iż nawet podczas obrad Sejmowej Komisji wodnej postanowienia galic. projektu ustawy nie były znane Wydziałowi krajowemu.

To też postanowienia galicyjskiego projektu ustawy okazują znaczne różnice w porównaniu z projektami ustaw czeskiej i morawskiej, bo na Morawie cała akcyja regulacyjna spoczywa w rękach Wydziału krajowego, któremu oddano zarząd regulacji wszystkich rzek kanałowych, zaś w Czechach część robót wykonać ma Wydział krajowy, a część c. k. Namiestnictwo, podczas gdy w Galicyi cały zarząd regulacji rzek kanałowych oddano w ręce c. k. Rządu.

Zaskoczony przedłożeniem rządowem Wydział krajowy galicyjski domagał się w Komisji Sejmowej odroczenia sprawy do czasu, kiedy przynajmniej jeden ze Sejmów krajów interesowanych uchwali odnośny projekt ustawy; gdy zaś ze strony zastępców c. k. Rządu położono nacisk na spieszne uchwalenie rządowego projektu ustawy, a również i Komisja Sejmowa wobec siedemnastoletniej zwłoki w uchwaleniu wniesionego po powodzi w r. 1884 do Rady państwa projektu ustawy o regulacji rzek galicyjskich oświadczyła się spiesznem uchwaleniem projektu rządowego. Wydział krajowy nie chcąc spóźniać sprawy, zażądał wyjaśnienia w dwóch kierunkach: 1. Czy inne kraje nie uzyskają wyższego od 60% zasiłku z państwowego funduszu kanałowego i 2. Czy w innych krajach zabudowania potoków górskich nie będą objęte regulacją rzek kanałowych, na co otrzymał zapewnienie uspokajające, że inne kraje tak samo, jak Galicya będą traktowane.

Otóż zapewnienie co do pierwszej kwestyi (60% udziału państwowego funduszu kanałowego) zostało dotrzymane tak w Czechach, jak i na Morawie; natomiast co do drugiej kwestyi spotkał Wydział krajowy wielki zawód, gdyż czeską ustawą regulacyjną objęte są na wielką skalę nie tylko zabudowania potoków górskich, lecz także budowa zbiorników górskich w interesie rolnictwa i przemysłu.

Z tego też powodu Wydział krajowy na podstawie programu, który został ułożony przez organa techniczne c. k. Namiestnictwa, Wydziału krajowego i oddziału leśno-technicznego c. k. Ministerstwa rolnictwa po zasięgnięciu opinii c. k. Starostw i Wydziałów powiatowych, odniósł się odezwą z d. 30. listopada 1902 l. 56.475 do c. k. Namiestnictwa z prośbą o przedłożenie Sejmowi noweli do galic. ustawy regulacyjnej, któraby przywróciła równomierne traktowanie Galicyi w porównaniu z Czechami przez rozszerzenie akcyi regulacyjnej na górne przestrzenie rzek kanałowych i potoki górskie, a gdy przed zebraniem się Sejmu w r. 1903 nie nadeszła odpowiedź c. k. Rządu, sam Wydział krajowy uprojektował nowelę do tej ustawy i przedłożył ją odezwą z dnia 21. sierpnia 1903 l. 9.826 c. k. Prezydium Namiestnictwa, a sprawozdaniem z d. 5. września 1903 l. 79.821 Sejmowi.

Jakkolwiek Sejmowa Komisja wodna, której zakomunikowano w krótkiej drodze powołany na wstępie reskrypt ministeryalny, nie przedłożyła Sejmowi żadnego wniosku co do projektu noweli z powodu, że rokowania z c. k. Rządem nie zostały jeszcze ukończone, to jednak Wydział krajowy obstaje nadal przy tem przedłożeniu i uważa za nieodzownie potrzebne przeprowadzenie równocześnie z regulacją wymienionych w §. 2. ustawy galicyjskiej przestrzeni rzek kanałowych, także regulacji ich górnych biegów i dopływów, tudzież zabudowania źródlowisk, a to w tym samym dwudziestoletnim okresie, gdyż w razie przeciwnym zapewniona ustawą regulacya dolnych i środkowych przestrzeni rzek, jak to się okazało w roku ubiegłym na Sole, byłaby narażoną na zniszczenie a sumy wyłożone na taką regulację byłyby w znacznej części zmarnowane. Gdy zaś przy stosunkowo szczupłej dotacyi państwowego funduszu melioracyjnego, która przede wszystkim ma być obróconą na inne nagłe roboty melioracyjne podnoszące bezpośrednio produktywność ziemi, regulacya górnych przestrzeni rzek kanałowych i zabudowanie ich źródlowisk, o ile przewidzieć można, zaledwie za jakich lat pięćdziesiąt mogłaby przyjść do skutku „w drodze melioracyjnej“, jak to wskazuje §. 14. galic. ustawy regulacyjnej, nie pozostaje nic innego, jak na wzór Czech, zapewnić wykonanie tych niezbędnych robót uzupełniających przy pomocy państwowego funduszu kanałowego.

Jeżeli w morawskiej ustawie regulacyjnej nie przewidziano zabudowania potoków górskich, mimo że odnośny projekt ustawy przedłożył Sejmowi tamtejszy Wydział krajowy, to okoliczność tę należy przypisać temu przypadkowi, że regulacya jednej rzeki Beczwy z dopływami, która wypływa z Karpat i niesie żwir do rzeki Morawy, została już zapewnioną w drodze osobnej ustawy krajowej przy pomocy państwowego funduszu melioracyjnego i w przeważnej części została już przeprowadzoną. Zresztą między §. 11. ustawy morawskiej, a w §. 14. ustawy galicyjskiej zachodzi ta ogromna różnica, że podczas gdy wedle ustawy galicyj-

skiej dalsze przestrzenie rzek miałyby być regulowane wyłącznie przy pomocy państwowego funduszu melioracyjnego, to w ustawie morawskiej o tym funduszu melioracyjnym wcale nie ma wzmianki, tak iż w razie potrzeby użycia większych sum na te regulacje mogą być wstawione na ten cel osobne kredyty bądź to w etacie c. k. ministerstwa rolnictwa (jak dla Tyrolu), bądź też w dotacji wodnej c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych. Zauważyć przytem należy, że wedle morawskiej ustawy regulacyjnej ma być wykupionych na rzece Morawie sześć jazów, a na rzece Thaya jeden jaz kosztem 2,200 000 koron, których zniesienie nie ma znaczenia dla kanału spławnego, lecz leży wyłącznie w interesie kultury krajowej.

Co się tyczy rokowań z interesowanymi krajami i wysokości kwoty, jaka z kredytu 75-milionowego po zaspokojeniu potrzeb tych krajów pozostanie, a która to kwota dopiero mogłaby być użytą na regulację górnych przestrzeni galicyjskich rzek kanałowych, pozwalamy sobie zwrócić uwagę, że wedle ustępu pierwszego §. 5. państwowej ustawy kanałowej regulacya wszystkich rzek kanałowych musi być podjętą najpóźniej z budową kanałów t. j. w r. 1904, jeżeli więc Reprezentacye niektórych interesowanych krajów dotychczas swych życzeń nie objawiły, to widocznie kraje te nie posiadają takich rzek, któreby mogły być subsumowane pod postanowienie ustępu pierwszego §. 5. państwowej ustawy kanałowej. I rzeczywiście np. Austria górna nie posiada ani jednej rzeki między Dunajem a Wełtawą, któraby stanowiła wspólną sieć wodną z kanałem spławnym między Lincem a Budziejowicami, jeżeli zaś kanał Dunaj-Wełtawa zbudowany zostanie od Dunaju w Austrii dolnej, w takim razie Austria górna wypada całkowicie z rachuby. Również i Austria dolna mało jest interesowaną w regulacyi rzek kanałowych; w trasie bowiem kanału Dunaj-Odra oprócz dwóch większych potoków Russbach i Zaya położoną jest tylko rzeka Thaya, objęta częściowo morawską ustawą regulacyjną (Morawa w Austrii dolnej wcale nie dotyka kanału, a jako rzeka stanowiąca granicę z Węgrami winna być regulowaną wyłącznie kosztem państwowej dotacji wodnej), — w trasie zaś ewentualnej kanału Dunaj-Wełtawa znachodzi się tylko rzeka Kamp, która już została uregulowaną w drodze osobnej ustawy krajowej przy pomocy funduszu melioracyjnego. Wreszcie co do Szląska zapadła już decyzja c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych w reskrypcie c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 10. października 1903 l. 24.850 wystosowanym do c. k. Rządu krajowego szląskiego, wedle którego c. k. Rząd zgadza się na włączenie do sieci rzek kanałowych regulacyi Wisły kosztem 2,200.000 K i regulacyi granicznej Ostrawicy kosztem 2,000.000 K (drugie 2 miliony koron przypada na Morawę), a również i Sejm szląski powziął na posiedzeniu z d. 29. października 1903 uchwałę wedle której przy pomocy państwowego funduszu kanałowego mają być regulowane oprócz Ostrawicy i Wisły z Brenicą (koszt 2,260.000 K) także Białka graniczna (80.000 K), Łobnica (70.000 K), potok Jasienicki (Heinzerdorfer Bach 70.000) i rzeka Olza (1,600.000 K), łącznym kosztem 6,080.000 koron.

Stan więc kredytu 75,000.000 koron w gotówce przeznaczonego na regulację rzek kanałowych w okresie 1904 do 1912 przedstawia się obecnie, jak następuje:

1. na regulację rzek galicyjskich zaangażowano w myśl ustawy z 18. września 1901 Dz. u. kraj. Nr. 103 — 19,398.600 K;
2. na regulację rzek morawskich w myśl ustawy z 10. lutego 1903 Dz. u. kraj. Nr. 27. — 9,420.000 K;
3. na regulację rzek czeskich w myśl ustawy z 13. lutego 1903, Dz. u. kr. Nr. 31. 35,000.000 K;
4. na regulację rzek szląskich przyjmuje się zgodnie z uchwałą Sejmu, którego żądanie mimo przeciwnej opinii c. k. Dyrekcyi dla budowy dróg wodnych jest zupełnie uzasadnione, $\frac{9}{20}$ z 60% od sumy 6,080.000 K t. j. 1,641.600 K;

5. na regulację Thaji w Austrii dolnej można w przybliżeniu przyjąć taką samą kwotę jak na Morawie 4,700.000 K, z czego na okres 1904—1912 przypadłoby 60% z funduszu kanałowego w kwocie około 1,269 000 K;

tak iż po zaspokojeniu tych potrzeb pozostanie do dyspozycyi c. k. Rządu reszta w sumie 8,270.000 koron.

Powyższa reszta 8,270.000 K wystarczy więc w zupełności na pokrycie 60% datku państwa do kosztów regulacyi górnych przestrzeni i zabudowań

źródlowisk galicyjskich rzek kanałowych, który to dodatek wedle projektowanej przez Wydział krajowy noweli miałby wynosić 7,597.260 K w okresie 1904—1912; — gdyby zaś nawet ta reszta w skutek przeznaczenia większej kwoty dla Austrii dolnej znacznie miała się zredukować, nie przeszkadza to wcale uchwaleniu przez Sejm galicyjski wzmiankowanej noweli, gdyż wedle art. I. noweli „bliższe postanowienia co do ostatecznych kosztorysów, terminów rozpoczęcia i czasu trwania budowy, kierownictwa robót itd. wydane zostaną dla tych przedsięwzięć w drodze osobnych ustaw krajowych“ — a więc rozpoczęcie każdej regulacji uzupełniającej i każdego zabudowania zależnem jest od wejścia w życie ustawy specjalnej, której uchwalenie i sankcyja zawisłe będą od stanu finansów kraju i kredytu 75-milionowego na regulację rzek kanałowych.

Do wydania opinii, o ile zabudowania potoków górskich leżą w interesie dróg wodnych i rzek stanowiących wspólną sieć wodną z temi drogami, kompetentną jest niewątpliwie c. k. Dyrekcyja dla budowy dróg wodnych, ale równie kompetentne są organa techniczne władz krajowych i c. k. oddziału leśno-technicznego, zwłaszcza że te organa są dokładnie obeznane ze stosunkami hydrologicznymi kraju i opinia ich oparta na gruntownej znajomości rzek krajowych jest przynajmniej równoważną z opinią organów c. k. Dyrekcyi dla budowy dróg wodnych, które mogły tylko pobieżnie i nie całe dorzecza zwidzieć jednorazowo i to podczas niskich stanów wody. Tem też można tylko wytłumaczyć opinię tej Dyrekcyi co do zabudowań potoków górskich w Czechach a na Szląsku, która to opinia wypadła korzystnie dla Czech, bo kierujące organa techniczne tej Dyrekcyi powołane przeważnie z Czech znały ten kraj dokładnie, a ujemnie dla Szląska, bo organa te nie zbadały dokładnie rzek szląskich.

Ażeby więc podobny wypadek, jak na Szląsku, nie powtórzył się w Galicyi, Wydział krajowy ponawia prośbę zawartą w tutejszej odezwie z dnia 18. sierpnia 1903 l. 70.540 o jak najrychlejsze utworzenie takiej samej ekspozytury c. k. Dyrekcyi dla budowy dróg wodnych w Krakowie, jak w Pradze, z inżynierem znającym dokładnie stosunki kraju na czele.

Co się tyczy wreszcie kodyfikacyi projektu noweli do galicyjskiej ustawy regulacyjnej, któraby wedle reskryptu ministeryalnego miała polegać na zmianie §§. 2. i 4. ustawy regulacyjnej, Wydział krajowy oświadcza się raczej za proponowaną zmianą §§. 14. i 15. ustawy, a to z dwóch powodów. Najprzód, ażeby niefortunny §. 14 ustawy niekorzystny dla kraju, a przytem zupełnie zbyteczny, został zupełnie wyeliminowany a powtóre, ażeby tak ciężki i kosztowny aparat, jak komisya krajowa, któraby w myśl §. 15. ustawy przy decyzyi nad robotami górskimi miała być jeszcze wzmocnioną trzema delegatami, nie wstrzymywał akcyi przy zabudowaniu potoków górskich.

Na ten ciężki aparat komisyjny wstrzymujący tok robót zwrócono już uwagę w Sejmie galicyjskim podczas dyskusyi nad przedłożeniem rządowem o regulacyi rzek w r. 1901 a również c. k. Rząd zalecił Wydziałowi krajowemu morawskiemu, który pierwotnie projektował taką komisję regulacyjną, jak w Galicyi, zaniechać tego zamiaru w interesie ekonomicznego i rańniejszego przeprowadzenia robót, wskazując jako wzór galicyjską ustawę o regulacyi Dniestru. I rzeczywiście też ustawa morawska nie przewiduje utworzenia żadnej komisyi regulacyjnej, a zarząd funduszu budowy i wykonanie regulacyi porucza Wydziałowi krajowemu przy współdziałaniu Administracyi państwa, podobnie jak przy regulacyi górnego Dniestru w Galicyi.

Reasumując powyższe uwagi, Wydział krajowy uprasza c. k. Prezydium Namiestnictwa o ponowne przedłożenie tej ważnej sprawy z poparciem, na jaką ona zasługuje, oraz o wyjednanie u interesowanych c. k. Ministerstwo:

1. jak najrychlejszego utworzenia w Krakowie ekspozytury c. k. Dyrekcyi dla budowy dróg wodnych i poruczenie tej ekspozyturze zbadania proponowanego przez Wydział krajowy rozszerzenia akcyi koło regulacyi rzek kanałowych;

2. przychylnej decyzyi co do projektowanej przez Wydział krajowy noweli do galic. ustawy o regulacyi rzek kanałowych, tak ażeby projekt tej noweli za zgodą c. k. Rządu mógł być ponownie przedłożony Sejmowi na najbliższej sesyi.

Odpowiedź Koła polskiego w Radzie państwa uchwalona na posiedzeniu z 9.
maja 1904 na memoriał Wydziału krajowego w sprawie regulacyi rzek.

**Do Jego Ekscelencyi Jaśnie Wielmożnego Pana Stanisława Bade-
niego, marszałka krajowego, Jego ces. król. Mości, rzeczywistego
tajnego radey i t. d. i t. d. we Lwowie.**

Ekscelencyo !

Pismo Wydziału krajowego z dnia 18. marca 1904 l. 110.803 wraz z dołączoną do niego drukowaną odbitką odezwy do c. k. Prezydum Namiestnictwa z tej samej daty, w przedmiocie regulacyi górnych biegów rzek w kraju naszym, przedłożyłem, jak tego żądał Wydział krajowy, Kołu polskiemu w Radzie państwa pod rozwagę kolegiatną. Mam zaszczyt udzielić niniejszem Waszej Ekscelencyi wynik przeprowadzonej nad tem rozprawy, z uprzejmą prośbą o podanie go do wiadomości Wydziałowi krajowemu.

Koło polskie w zupełności podziela przekonanie Wydziału krajowego o nieodzownej konieczności, regulacyi górnych biegów rzek, rozumiejąc, iż roboty regnlacyjne na środkowych i dolnych przestrzeniach rzek nie mogą być narażane na zasunięcie żwirem i zniszczenie przy pierwszej lepszej powodzi wskutek pozostawienia górnego biegu w dzikim stanie, jak się zdarzyło np. w r. 1903 na rzece Sole. O ile więc chodziło o regulację górnych biegów rzek i o zabudowanie potoków, stojących w związku z kanałami spławnymi, Koło polskie w toku wszystkich rokowań z c. k. Rządem, które poprzedziły wniesienie do Sejmu projektu ustawy o regulacyi rzek, nie pominęło ani na chwilę tej ważnej sprawy, lecz owszem, starało się nyzyskać zapewnienie ustawowe, iż te roboty będą wykonane — co się też stało w postanowieniach §. 14. ustawy galicyjskiej o regulacyi rzek kanałowych. O ile zaś pożądanę jest wyszczególnienie rzek i potoków, które miałyby być objęte temi robotami, to wiadomo Kołu polskiemu, że c. k. Rząd reskrytem z dnia 5. października 1903 l. 40.561 M. I., który miał być udzielony Wydziałowi kraj., oświadczył gotowość przystąpienia do rewizyi ustawy z dnia 18. września 1903, wówczas, gdy c. k. Dyrekcyja dla budowy dróg wodnych będzie w możności orzec, które z potoków, tudzież górnych biegów rzek, wymienionych w projektowanej przez Wydział krajowy noweli, a nawet i inne jeszcze, zostają w związku z kanałami w myśl §. 5. ustawy z 11. czerwca 1901 nr. 66 Dz. u. p. o budowie dróg wodnych. Dalej oświadczył c. k. Rząd w tem piśmie, że przy rewizyi galicyjskiej ustawy o regulacyi rzek zgodzi się na podwyższenie udziału Skarbu państwa na 60% kosztów, przyjmując go na fundusz budowy dróg wodnych. Zdaniem Koła polskiego tem oświadczeniem c. k. Rządu jest zapewnione usunięcie nierównomierności w traktowaniu Galicyi i Czech w tym względzie.

Budowa zbiorników wody zapasowej w górach potrzebnych do zabezpieczania różnego stanu wody w kanałach spławnych w każdej porze roku, z natury rzeczy powinna być również dokonana na rachunek budowy dróg wodnych i kosztem przeznaczzonego na to funduszu. Postanowienia §. 13. państwowej ustawy o budowie dróg wodnych z d. 11. czerwca 1901 nr. 66. Dz. u. p. nakazują dalej uwzględniać interesa gospodarstwa wodnego wogóle, a w szczególności potrzeby nawodnień i odwodnień dla celów melioracyjnych, zarówno przy projektowaniu kanałów jak niemniej także i przy regulacyi rzek,

stanowiących z niemi jednolitą sieć. Jeżeli przeto czeska ustawa z dnia 13. lutego 1903 Nr. 31 Dz. u. kr. o regulacji rzek kanałowych zawiera istotnie bardzo szczegółowe postanowienia co do rozmaitych robót technicznych, jakie przy tem mają być wykonane — to ta okoliczność nie wyklucza ustawowo zagwarantowanego obowiązku wykonania analogicznych robót i w Galicyi. Zarówno w państwowej ustawie kanałowej, jak i w krajowej ustawie o regulacji rzek kanałowych jest zastrzeżony dla Wydziału krajowego odpowiedni wpływ na ustanowienie projektów technicznych wszystkich robót. Będzie przeto miał Wydział krajowy sposobność baczyć, ażeby w kraju naszym regulacja rzek była dokonana według tych samych zasad technicznych, jak w Czechach — nie gorzej. Ze zaś wchodzące w ten zakres uwagi i wnioski Wydziału krajowego będą zawsze najusilniej popierane przez reprezentację kraju naszego we Wiedniu — o tem zdaje się wątpić nie można.

Czeska ustawa zawiera zresztą więcej szczegółowe postanowienia i z tego także powodu, że tamtejszy Wydział krajowy i c. k. Namiestnictwo pragskie miały przed wejściem tej sprawy na porządek dzienny w Sejmie zupełnie gotowe plany i kosztorysy — aż do najdalej sięgających szczegółów. Te techniczne prace przygotowawcze uwzględniały nie tylko potrzeby żeglugi, budowy rezerwoarów wodnych w górach, ale także interesa rolnictwa i przemysłu. Gdy nasz Sejm przystąpić miał w r. 1901 do uchwalenia ustawy o regulacji rzek, ani Wydział krajowy galicyjski, ani też c. k. Rząd nie mogły mu dostarczyć tych szczegółów technicznych, jakimi rozporządzał Sejm czeski. Musiał więc nasz Sejm ograniczyć się do zatwierdzenia sprawy w granicach, objętych przedłożeniem rządowym, jakie miał przed sobą.

Jeżeli zaś Wydział krajowy mniema, iż lepiej byłoby, gdyby Sejm był wówczas uchwalenie ustawy o regulacji rzek odroczył, to odpowiedź na taką uwagę nie należy ani do Koła polskiego w Radzie państwa, a tem mniej do c. k. Prezydium Namiestnictwa, do którego Wydział krajowy z niem zwraca się — ale zdaniem naszym do Sejmu.

Wydział krajowy uważa za konieczną korekturę rzekomego błędu, popełnionego przez Sejm przez uchwalenie ustawy z 18. września 1901 nr. 103 Dz. u. kr. o regulacji rzek kanałowych, której poszczególne postanowienia piętnuje Wydział krajowy jako „niefortunne“ lub nawet „niekorzystne dla kraju“ — za pomocą przedłożonej przezeń w zeszłorocznej sesji sejmowej projektu noweli do §§. 14. i 15. tejże ustawy. Sejmowa Komisja wodna uznała za stosowne, nie przedłożyć tego wniosku Wydziału kraj. Sejmowi do uchwalenia. Koło polskie nie uznaje się za powołane do badania powodów takiej uchwały sejmowej komisji, a tem mniej do krytyki tego postępk.

Musimy tylko stwierdzić, na podstawie udzielonych nam ze strony c. k. Rządu informacji, że myli się Wydział krajowy, gdy wyliczył, iż z sumy 75,000.000 koron przeznaczonych ustawą państwową na regulację rzek kanałowych w okresie czasu 1904 do 1912 pozostaje jeszcze 8,720.000 koron do dyspozycji. Z tej sumy bowiem, jaka jeszcze jest wolną, mają być bowiem pokryte w myśl §. 5. państwowej ustawy kanałowej jeszcze dotacje na regulację rzek na Szląsku, tudzież w Dolnej i Górnej Austrii. Właśnie są w toku rokowania o wymiar dotacji dla tych krajów koronnych i dotacje te pochłoną przypuszczalnie około połowy reszty z owej reszty z 75,000.000 K nie zajętej na rzecz Czech, Morawy i Galicyi, których sejmy ustawy o regulacji rzek już uchwały.

Naturalnie, że Koło polskie, a zapewne i Wydział krajowy nie zaniebają niczego, ażeby możliwie jak najwięcej można uzyskać dla naszego kraju z kwoty, jaka pozostańie jeszcze do rozporządzenia po zaspokojeniu Szląska, tudzież Dolnej i Górnej Austrii. Lecz ryczałtowe zajęcie całej sumy, jaka obecnie jest jeszcze do rozporządzenia wyłącznie dla Galicyi — niestety przeprowadzić się nie da.

Wydział krajowy widzi pokrywdzenie Galicyi w tem, iż Czechy otrzymały z 75,000.000 dotacji 35,000.000 koron. Rachunkowo przedstawiają się koszta projektowanego uregulowania rzek kanałowych w Czechach, Morawii i Galicyi, tudzież dotacyi z wyrażonej powyżej sumy 75,000.000 K, jak następuje:

a) W Czechach obliczone są koszta ogólne na 63,000.000 koron. Na pokrycie tego wydatku otrzymać mają Czechy z 75,000.000 dotacyi na rzeki kanałowe 35,000.000 K z funduszu melioracyjnego 3,000.000 K (na regulację górnej Łaby i Aupy) a fundusz krajowy ma pokryć sumę 25,000.000 K.

b) Na Morawie koszta ogólne regulacji rzek kanałowych wynosić mają 15,680.000 K, a na poczet tej sumy dostarczyć ma skarb państwa 9,420.000 K, kraj 6,260.000 K.

c) W Galicyi mają wynosić koszta regulacji rzek kanałowych 26,361.000 K, z której to sumy pokryć ma skarb państwa 19,398.600 K, fundusz krajowy 6,962.000 K.

Sumy powyższe, przeliczone na procenta, przedstawiają stosunek konkurencyi Skarbu państwa i funduszów krajowych w trzech krajach koronnych, które obecnie już mają ustawy o regulacyi rzek kanałowych, w sposób następujący :

a) w Czechach ma dostarczyć państwo	60%	kraj	40%
b) na Morawie „ „ „	60%	„	40%
c) w Galicyi „ „ „	73·55%	„	26·45%

Z dotacyi 75-milionowej wyznaczonej ustawą kanałową na regulacyę rzek, otrzymać mają Czechy właściwie tylko 58·33%, ponieważ 1·66 pokryje wprawdzie Skarb państwa ale z funduszu melioracyjnego.

Czyż wykazany tu rozdział kosztów zechce Wydział krajowy uważać za krzywdę Galicyi w porównaniu z Czechami.

Miło nam zawiadomić Waszą Ekszelencyę, że drugi postulat Wydziału krajowego co do urządzenia w kraju naszym ekspozytury c. k. Dyrekcyi budowy dróg wodnych, co było także zawsze postulatem Koła polskiego, będzie spełniony. Ekspozytura ma być ustanowioną już w bieżącym roku, prawdopodobnie od września, w Krakowie.

Kończąc, nie możemy zataić, że polemiczny ton odezwy Wydziału krajowego do Prezydium Namiestnictwa i zawarta w niej cierpka krytyka — zarówno działania tych, którzy przygotowali we Wiedniu przedłożenie rządowe o regulacyi rzek, jakoteż i samej ustawy, przez Sejm uchwalonej — wywarły w Kole polskiem niemiłe wrażenie — a to tem bardziej, że krytyka oparta jest w znacznej części na przypuszczeniach, niezgodnych z istotnym stanem rzeczy.

Racz przyjąć Ekszelencyo przy tej sposobności zapewnienie naszego wysokiego poważania :

Prezes Koła polskiego :

Apolinary Jaworski, w. r.

**Odpis reskryptu c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych
z dnia 3. czerwca 1904. L. 23.731, do Prezydyum c. k.
Namiestnictwa we Lwowie.**

In Erledigung des Berichtes vom 18. Mai 1904, Zl. 4.220/pr., betreffend die vom galizischen Landesaussschusse neuerlich angeregte Erweiterung der auf Grund des §. 5. Abs. 1. des Gesetzes vom 11. Juni 1901. R. G. Bl. No. 66 in Galizien durchzuführenden Flussregulierungsaktion, beehre ich mich Eurer Exzellenz Nachstehendes zu eröffnen:

Der Standpunkt, welchen die Regierung in dieser Angelegenheit einnimmt, ist im h. o. Erlasse vom 5. Oktober 1903. Zl. 40.561 deutlich gekennzeichnet.

Mit diesem Erlasse wurde nämlich eine Revision des galizischen Flussregulierungsgesetzes vom 18. Septemaer 1901 L. G. Bl. No. 103 erst für jenen Zeitpunkt als zulässig erklärt, in welchem einerseits die Verhandlungen über die Flussregulierungsaktion in den übrigen Ländern zum Abschlusse gelangt andererseits die technischen Erhebungen über die Vorfrage beendet sein werden, welchen der in Betracht kommenden Wasserläufen die im §. 5. Abs. 1. W. S. G. hervorgehobene „besondere Bedeutung“ für die Wasserstrassen zuzuerkennen ist.

In diesen beiden Belangen ist nun bisher eine Aenderung der Verhältnisse nicht eingetreten.

Die legislativen Verhandlungen in den übrigen Ländern konnten noch nicht zu Ende geführt werden, und was die erwähnten Erhebungen betrifft, so erkennt der Landesaussschuss selbst deren Notwendigkeit an, indem er deren Uebertragung an eine in Krakau zu errichtende Expositur (Bauleitung) der Direktion für den Bau der Wasserstrassen in Vorschlag bringt.

Was aber insbesondere die vom Landesaussschusse beantragte Errichtung einer Expositur (Bauleitung) der Wasserstrassen-Direktion in Krakau anbelangt, so handelt es sich hiebei um eine zur Gänze in den Wirkungskreis des Handelsministeriums fallende Angelenheit, welche nicht den Gegenstand einer Beratung der Flussregulierungs-Kommission zu bilden hat.

Ich setze es als selbstverständlich voraus, dass Eure Exzellenz über die bezügliche Anregung des Landesaussschusses an das Handelsministerium berichtet, beziehungsweise dessen Schlussfassung eingeholt haben.

Das Ministerium den Innern würde übrigens, im Falle der Errichtung der erwähnten Expositur (Bauleitung) nichts dagegen einwenden, wenn dieselbe zu den Vorerhebungen hinsichtlich der Subsumption weiterer Flussregulierungen unter die Bestimmung des §. 5. Abs. 1. W. Str. G. herangezogen würde.

Nach dem Abschlusse dieser Vorerhebungen wird es der Kommission für Flussregulierungen in Galizien, unbenommen bleiben, die eventuell zum Gegenstande einer weiteren legislativen Behandlung im Sinne der angeführten Gesetzesbestimmung zu machen- den Regulirungen von ihrem Standpunkte der Erörterung zu unterziehen und an die Regierung diesfalls mit Anträgen heranzutreten.

Koerber m. p.

Odpis odezwy Wydziału krajowego z dnia 29. lipca 1904 l. 70.116 do c. k. Prezydium Namiestnictwa.

W reskrypcie z dnia 3. czerwca b. r. l. 23.731 intymowanym Wydziałowi kraj. tamtejszą odezwą z dnia 7. dm. l. 9.172/pr. podnosi ponownie c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych, że wydanie noweli do galicyjskiej ustawy o regulacji rzek kanałowych, krókraby zapewniła regulację górnych przestrzeni tych rzek i zabudowanie ich źródlowisk, może dopiero wówczas nastąpić, skoro rokowania z innymi krajami interesowanymi (Austrią dolną i górną tudzież Szląskiem) w sprawie akcyi regulacyjnej zostaną przeprowadzone, oraz ukończone będą techniczne badania co do kwestyi, które z rzek galicyjskich posiadają szczególniejsze znaczenie dla dróg wodnych.

Co do pierwszego z tych warunków pozwalamy sobie zauważyć, że okoliczność, czy wspomniane powyżej uzupełnienie galicyjskiej ustawy o regulacji rzek kanałowych jest lub nie jest na czasie, zależy jedynie od tego, czy potrzeba takiego uzupełnienia ustawy jest technicznie i ekonomicznie uzasadnioną, a obojętnem jest w tym względzie, w jakim stanie znajdują się rokowania z innymi krajami co do wydania ustaw regulacyjnych krajowych, a to tem bardziej, że to, do czego Wydział krajowy dąży w projektowanej noweli t. j. rozszerzenia regulacji na górne biegi rzek i zabudowania potoków górskich, zawarte już jest w nierównia wyższym stopniu w znanej innym krajom ustawie czeskiej.

Potrzeba uzupełnienia galicyjskiej ustawy o regulacji rzek kanałowych wykazaną została już przez dotychczasowe studia c. k. Dyrekcyi dla budowy dróg wodnych i zgodnie z oświadczeniem zastępcy c. k. Ministerstwa handlu. Krajowa Komisja regulacyjna na posiedzeniu swem 11. czerwca 1904 uchwaliła wciągnąć w zakres robót pierwszego okresu regulację Skawy od Jordanowa do Suchej i zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Soły i Skawy, a nadto uznała za potrzebne jeszcze inne rozszerzenia robót regulacyjnych poza granice §. 2. galicyjskiej ustawy regulacyjnej oznaczone. Uchwały te w każdym razie będą wymagały zmiany §. drugiego rzeczonoj ustawy.

Przeprowadzenie technicznych badań nad tem, które z rzek galicyjskich posiadają szczególniejsze znaczenie dla dróg wodnych, w części jest już dokonaniem, jak świadczy przytoczona powyżej opinia c. k. Dyrekcyi dla budowy dróg wodnych, w części zaś może być w niedługim czasie dokonaniem przy pomocy materiału, który posłużył do ułożenia programu regulacji jedynastu rzek, ułożonego w r. 1902 wspólnie z c. k. Namiestnictwem tudzież przy pomocy generalnych projektów i przybliżonych kosztorysów, wygotowanych przez oddział leśno-techniczny c. k. Ministerstwa rolnictwa a przesłanych c. k. Namiestnictwu przy tutejszej odezwie z 30. listopada 1902 l. 57.659. O ile zatem dotychczas badania techniczne Galicyi nie zostały ukończone, upraszamy zatem o wyjednanie jak najrychlejszego przeprowadzenia tych badań.

Z wdzięcznością przyjmuje Wydział krajowy do wiadomości postanowienie c. k. Prezydium co do przedłożenia c. k. Ministerstwu wniosku na wniesienie do Sejmu projektów ustaw o zabudowaniu potoków górskich w dorzeczu Soły i Skawy, tudzież przedłużenia regulacji Skawy, których potrzebę w interesie dróg wodnych uznał zastępca c. k. Ministerstwa handlu i Dyrekcyi dla budowy dróg wodnych i w przypuszczeniu, że ten projekt ustawy już w ciągu najbliższej sesyi sejmowej przez c. k. Rząd wniesiony zostanie, odstępuje Wydział krajowy na razie od ponowienia wniesionej w roku ubiegłym noweli do ustawy krajowej z dnia 18. września 1901 Dz. u. kr. Nr. 103., Wydział krajowy pozwala

sobie jednak zwrócić uwagę, że nieodzownem jest równoczesne wniesienie do Sejmu noweli w brzmieniu proponowanem przez Wydział krajowy w sprawozdaniu z dnia 5. września 1903 l. 79.821 (aleg. 239. sprawozdań sejmowych z r. 1903), a to przede wszystkim z tego powodu, że wedle uchwalonego przez Komisję regulacyjną dnia 11. czerwca 1904 generalnego programu regulacji rzek kanałowych roboty mają być równocześnie rozpoczęte na wszystkich rzekach; nie leżałoby tedy w interesie akcji regulacyjnej, aby na razie zapewnić zabudowania źródłowisk tylko dwóch rzek Soły i Skawy, gdyż rozpoczęte na innych rzekach roboty regulacyjne przez opóźnienie robót górskich byłyby narażone na uszkodzenie, a tak państwowy fundusz kanałowy, jak i fundusz krajowy na wielkie straty.

Do najniebezpieczniejszych potoków górskich należą dopływy Raby i Dunajca, co do których to rzek zachodzą te same warunki, co przy Sole i Skawie, gdyż kanał spławny przekraczać będzie obie te rzeki i z nich wodę pobierać.

Z tego powodu tudzież z uwagi, że wedle jednomyślnie uchwalonego przez Komisję regulacyjną generalnego programu w I. okresie budowy (1904—1912) winny być wykonane zabudowania potoków górskich i zalesienie nagich stoków górskich, uprasza Wydział krajowy c. k. Prezydium o przedłożenie wniosku c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych na wniesienie do Sejmu na tegorocznej sesji:

1) noweli do galic. ustawy regulacyjnej wedle projektu Wydziału krajowego;

2) opierających się na tej noweli projektów ustaw o zabudowaniu potoków górskich w dorzeczu Soły, Skawy, Raby i Dunajca.

Zbadanie techniczne potrzeby zabudowań w dorzeczu 2 rzek Raby i Dunajca dla kanału spławnego może być przeprowadzone do zebrania się Sejmu, a również i zapewniony udział 60% z państwowego funduszu kanałowego nie powinien pokrzyżować rokowań c. k. Rządu z innymi krajami.

Wedle ułożonego bowiem przez c. k. Namiestnictwo wspólnie z Wydziałem krajowym programu regulacji rzek w Galicji i generalnych projektów sekcji Samborskiej oddziału leśno-technicznego przedstawiają się koszty tych zabudowań, jak następuje:

a) w dorzeczu Soły	1,400.000 K
b) " Skawy	486.000 "
c) " Raby	2,350.000 "
d) " Dunajca z wyłączeniem regulacji Czarnego i Białego Dunajca, która wedle uchwały Komisji regulacyjnej z dnia 11. czerwca 1904 ma być podjętą w drugim okresie budowy (1913—1924) .	4,629.956 "
razem .	8,865.956 K,

z czego przypadałoby: na państwowy fundusz kanałowy w 20-letnim okresie 60% w sumie 5,319,574 K, a w pierwszym okresie budowy (1904—1912) okragło 2,394.000 K, podczas gdy c. k. Rząd ma obecnie z kredytu 75-milionowego do dyspozycji 11,181.400 K.

Co się tyczy zamieszczonej w powołanym reskrypcie ministeryalnym wzmianki o utworzeniu ekspozytury (kierownictwa budowy) dyrekcji dla budowy dróg wodnych pozwalamy sobie zwrócić uwagę, że kierownictwo budowy nie może zastąpić ekspozytury, której utworzenia Wydział krajowy się domagał; inny jest bowiem zakres działania ekspozytury, inny zaś kierownictwa budowy. Kierownictwo budowy w każdym razie musi być utworzone na miejscu, skoro roboty zostaną rozpoczęte, gdyż centralna dyrekcja nie może z Wiednia zarządzać robotami. Natomiast zadaniem ekspozytury, podobnie jak to ma miejsce w Pradze, byłoby projektowanie dalszej części kanału galicyskiego od dorzecza Wisły pod Krakowem aż do spławnej przestrzeni Dniestru.

Wedle pisma JE. p. Prezesa Koła polskiego z dnia 9. maja 1904 ma być taka ekspozytura urządzona w Krakowie od miesiąca września br. a spełnienia tego przyrzeczenia ze strony c. k. Rządu Wydział krajowy oczekuje.